

अध्यात्म

Yogesh Lad

ॐ

वर्ष : २४

नवम्बर : २००२

अंक : २

* પ્રાર્થનાના રાગી થઈએ *

નામસ્મરણ એક જાતની પ્રાર્થના છે. તે ટૂંકામાં ટૂંકી ને સરળ પ્રાર્થના છે. નામસ્મરણ માત્ર રટણ નહીં પણ દિલમાંથી ઊઠેલું સ્મરણ હોવું જોઈએ. દિલમાં ઊઠેલું એક જ નામ રટણ કરેલાં હજારો નામ જેટલું ફળ આપે છે. આવા નામની સાથે ઈશ્વરી પ્રેમનો જુવાળ દિલમાં આવે છે. આખુંય શરીર પુલકિત થઈ જાય છે. આ પરમપ્રેમ કે ભક્તિ છે. તેવી ભક્તિને જગાવવા પ્રાર્થના તેમ જ નામજપ શકવર્તી કામ કરે છે. પ્રાર્થનામાં જેમ પોતાની વર્તમાન દશા ને તેમાંથી આગળ આવવાના મનોભાવોનું ચિત્રણ મળે છે, તેમ પોતાનાથી મહાન કે વિરાટ દશા કે તત્ત્વનું વર્ણન ને તેની સ્તુતિ પણ જડે છે. પોતાનાથી વિરાટ શક્તિનો મહિમા વધારે ને વધારે ગાવાથી માનવના દિલમાં તે શક્તિ પ્રત્યે આદર વધે છે ને તેની મહત્તા હૃદયમાં ધર કરી જાય છે. જેટલું હૃદય પવિત્ર હશે તેટલી જ તેમાંથી થતી પ્રાર્થના તીવ્ર, સાચી ને બલવતી હશે. તેવી પ્રાર્થના ઈશ્વરને જલદી પહોંચશે. પ્રાર્થના કરવાથી આપણું હૃદય ચોખ્ખું થતું જશે. પ્રાર્થનાદ્વારા માનવને શાંતિ મળે છે. કેમ કે પ્રાર્થનામાં તેવી શક્તિ છે. પ્રાર્થનાથી પોતાની બધી જ ચિંતાનો ભાર માણસ ઈશ્વરના હાથમાં નાંખે છે. તેથી તેને પોતાની ચિંતા રહેતી નથી. પ્રાર્થનાથી ઈશ્વર માનવની ચિંતાને ઉપાડે છે.

યોગેશ્વરજી

પ.પૂ. મહાત્માશ્રી યોગેશ્વરજી સાથે શ્રી પરમાર્થી (શ્રી ઈશ્વરભાઈ ભક્ત) અમેરિકામાં

મા શ્રી સર્વેશ્વરી વંદના

ચારે બાજુ ભલે રહે વરસતી વર્ષા વિપત્તિ તણી,
ભસ્મીભૂત કરી શકે સળગતા દાવાનલો છો તહીં,
ભક્તોનો નિત જેમનાં અનુગ્રહે વાંકો થતો વાળના,
તે સર્વેશ્વરીનાં અહો ચરણમાં ભાવે કરું વંદના !

અંધારું ન ટકે જરી સૂરજના અસ્તિત્વ માત્રે કદા,
ભાગે હિસક પાશવી જીવ સૂણી રે કેસરી ગર્જના,
તત્વો તેમ અભદ્ર સર્વ ભયથી જેના થકી નાસતા,
તે સર્વેશ્વરીનાં અહો ચરણમાં ભાવે કરું વંદના !

શાસ્ત્રો નેતિ કહી કહી અટકતા વેદાદી ગ્રંથો બધાં,
બ્રહ્મા શંકર દેવતા મુનિજનો રે પારના પામતા,
તે માંહેશ્વરી શક્તિની નિત કૃપા યોગેશ્વરે મેળવી,
તે સર્વેશ્વરીનું રહો શિશુ ઉરે સાનિધ્ય રે સર્વદા !

પરમાર્થી તાપે શ્રમિત
આવ્યો તારે દાર,
શિતળ છાંચે માવડી
પાજે અમૃતધાર,
જય જય સર્વેશ્વરી જગદંબ
જય જય યોગેશ્વરી જગદંબ
જય જય તપેશ્વરી જગદંબ
જય જય પ્રેમેશ્વરી જગદંબ

‘પરમાર્થી’

અધ્યાત્મ

આધ્યાત્મિક વિકાસની નવી જ શ્રિતિજ ખોલું ગુજરાતી માસિક

છૂટક નકલ ૪-૦૦ વાર્ષિક લવાજમ દેશમાં રૂ. ૨૫-૦૦

વિદેશમાં રૂ. ૨૫૦-૦૦ (વિમાનથી)

- ⊗ સંસ્થાપક : પ. પૂ. યોગેશ્વરજી સર્વમંગલ ચે. ટ્રસ્ટ (રજી. અમદાવાદ).
- ⊗ તંત્રી-સંપાદક : શ્રી નારાયણ હ. જાની.
- ⊗ પ્રકાશન અને પ્રામિસ્થાન : ‘અધ્યાત્મ’ પ્લોટ નં. ૧૬૮૮ બી. સરદારનગર, ભાવનગર-૧.
- ⊗ અધ્યાત્મના સહાયક સ્વજનો : ૧. ડો. બી. જે. જાગણી, ૨. શ્રી ગોર-ધનભાઈ કલોલા અને ૩. શ્રી જ્યોત્સ્નાબેન ભરતકુમાર ત્રિવેદી.
- ⊗ તંત્રી, મુદ્રક અને પ્રકાશક : નારાયણ હ. જાની. ફોન : ૫૬૫૮૧૧
- ⊗ મુદ્રણસ્થાન : રાધેશ્યામ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ૫૩/૫૪ સી-૧, બોરડીગેટ, ભાવનગર-૧.

લેખકોને નિમંત્રણ

⊗ અધ્યાત્મમાં લેખો, ભજનો કે ગીતો મોકલાવવા લેખકોને નિમંત્રણ છે. અધ્યાત્મની ભાવનાને અનુરૂપ જ લેખો સ્વીકારવામાં આવશે. ⊗ લખાણ કાગળની એક બાજુ ને સારા મોટા અક્ષરે લખેલું હોવું જરૂરી છે. બીજાં સામયિકોમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ લેખોની નકલો ન મોકલાવવા વિનંતી છે.

‘અધ્યાત્મ’ અંગે સૂચનો

⊗ ગ્રાહકોને ગ્રાહક નંબર સરનામા સાથે લખવામાં આવે છે તે નોંધી લેવો. ⊗ ‘અધ્યાત્મ’ જે આપને ગમ્યું હોય તો આપના પરિચિત વર્ગમાં તેના ગ્રાહકો વધે તેવું આપ કરતાં રહેશે. ⊗ ‘અધ્યાત્મ’ દર માસની ૧૭ તારીખે પ્રસિદ્ધ થશે. કોઈ કારણે એકાદ અઠવાડિયા સુધી અંક ન મળે તો સ્થાનિક ટપાલ કચેરીમાં તપાસ કર્યા પછી અત્રે જણાવવું. સિલિકમાં હશે તો જરૂર મોકલી આપશે. ⊗ પત્રવ્યવહાર કરતી વખતે ગ્રાહક નંબર લખવાથી વધુ સરળતા રહેશે. ⊗ ‘અધ્યાત્મ’ અંગે કોઈ સૂચનો કરવાના હોય તો નિઃસંકોચ કરવા અનુરોધ છે. ⊗ દર મહિનાની તા. ૧૦ સુધીમાં જે ગ્રાહકોનાં નામ અત્રે મળી જશે, તેમને તા. ૧૭ મી એ અંક રવાના કરવામાં આવશે.

* અનુક્રમણિકા *

અભિનંદનીય સહાય	મા સર્વેશ્વરી	૩
યોગેશ્વર વંદનાટક	પરમાર્થી	૪
શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત	મા સર્વેશ્વરી	૬
એક ઉત્કૃષ્ટ રાજયોગિની—મા સર્વેશ્વરી	સર્વેશ્વરી ચરણુરજ	૧૧
P. Maa's Divine Intervention in my Life	Mahendrabhai Narsai	૧૬
મારા જીવનમાં પૂ. માનો દિવ્ય હસ્તક્ષેપ	તંત્રી	૨૧
મુંડક ઉપનિષદ્	મહાત્મા યોગેશ્વરજી	૨૬
My Bharat Yatra	Vikash Desai, (U.S.A.)	૧૬
મારી ભારત યાત્રા	તંત્રી	૩૪
સતગુરુ યોગેશ્વર પ્રત્યેની ઝંખના	એન. કે. વૈષ્ણવ	૩૭
ઋગ્વેદમાં વાગ્-આમ્ભૃણી શક્તિ	લક્ષ્મણ જોષી	૩૮
શ્રીમદ્ભાગવતમાં સત્યવિચાર	પ્રા. ડો. શાન્તિકુમાર પંડ્યા	૪૧
સ્વર્ગારોહણ—એક ઉત્કૃષ્ટ સાધનાભૂમિ	સાધકરામ	૪૭
શુદ્ધચિત્ત જ સાચી સાર્વજનિક સેવા કરી શકે	વિનોબાજી	૫૭
સ્વર્ગારોહણમાં નવરાત્રિનો જન્મ—યજ્ઞ સંપન્ન થયો	તંત્રી	૬૦
રસેશ્વરી	યોગેશ્વરજી	૬૧

* અભિનંદનીય સહાય *

હે યોગેશ્વર ગંગા પાવન વહો મારા હૃદયે સર્વદા,
ગાઉં નિત્ય ગુણાનુવાદ, ગુરુ હે સ્વીકારજો વંદના.

* * *

પરમાર્થી તાપે શ્રમિત, આવ્યો તારે દ્વાર,
શીતળ છાંયે માવડી, પાજે અમૃતધાર.

— પરમાર્થી

કપૂરાના ભક્તપુરુષ જેમને પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીએ
જ્ઞાનીભક્ત પરમાર્થી કહ્યા, શ્રી કબીરસાહિત્યની
પરબડીસમા, કવિ, સમાજસેવક તરીકે અને સાચા
સાધક તરીકે જીવન દીપાવ્યું. તે શ્રી ઈશ્વરભાઈ
પરમાર્થીની પાવનસ્મૃતિમાં
શ્રી મણિબેન પરમાર્થી
જયંત-મધુ-સારંગ-ગોપી પરમાર્થી
પંકજ-દક્ષા-ચિન્મય-ભક્તિ-અચ્યુત પરમાર્થી
બ્રાઉન્સવીલ-ટેક્સાસ-યુ.એસ.એ.

[કપૂરા]

આ....માસનો અધ્યાત્મનો રસથાળ
પૂ. શ્રી ગુરુદેવ શ્રી યોગેશ્વરજીના શ્રી ચરણોમાં
અર્પણ કરે છે.

* * *

હે પરમાર્થી પરિવાર, પ્રભુના આશીર્વાદ સાથે
ધર્મે-સત્કર્મે ઘસાઈને ઉજળા થઈ સૌને દીપાવતા રહો.
— મા સર્વેશ્વરી.

યોગેશ્વર વંદનાષ્ટક

૧. જૈ ચૈતન્ય ચરાચરે વિલસતું આરંભથી સૃષ્ટિના, સાક્ષાત્કાર કર્યો છતાંય કદિના સંતોષ જેને થયો, આવિર્ભાવ જ્યાં લગી નહીં બને રે રોમ રોમે સદા, કીધું સાધન ત્યાં લગી શમ દમે, તેને નમું સર્વદા.
૨. પોતાની જનની તણી હૃદયથી સેવા કરી જેમણે, આકર્ષી ન શકી છતાંય જગની માયા કદી તેમને, દાસી થૈ ચરણે રહી નવનિધિ ને અષ્ટ સિદ્ધિ સદા, તો યે સાધન ના ત્યજ્યું વિપણ યે, તેને નમું સર્વદા.
૩. ત્રિકાળજ મહાપુરુષ પ્રગટયા, પામ્યા સ્મૃતિ પૂર્વની, પામ્યા દર્શન સિદ્ધિ સંત જનનાં, દૈવી કૃપા મેળવી, ના સંતોષ થયો છતાંય કપરી જેણે કરી સાધના, ત્યાગ્યા અન્ન, અપાર સંકટ સદ્યાં, તેને નમું સર્વદા.
૪. સુવાણું તન સાવ યે કૃશ થયું, ચાલુ રહી પ્રાર્થના, દેહાતીત ઘણા થયા અનુભવો માની કૃપાના છતાં, ત્રિદેવો પ્રગટયા અનેક સમયે, સાંઈ કૃપા પામિયા, ઉત્કાંતિ અટકી નહીં કદિ યે, તેને નમું સર્વદા.
૫. જગદંબા ઈશ ચેતના પરમ જે કારુણ્યમૂર્તિ અહો, થૈ પ્રત્યક્ષ ક્ષણે અવનવું સાતન્ય જેને મળ્યું, વાતો જાગૃતિમાં કરે હરપણે ઈચ્છા પ્રમાણે સદા, તે યોગેશ્વરને સ્મરું, હૃદયથી, પાયે નમું સર્વદા.

૬. અંગેઅંગ અખંડ ચિન્મય દિસે, આનંદ અબ્ધિ છલે, કાયા મધ્યમ, ગૌરવર્ણ દિપતો માહેશ્વરી તેજથી, દૈવી પ્રેમ જીભે વહંત, કરુણા આંખો થકી વર્ધતી, તે યોગેશ્વરને સ્મરું હૃદયથી, પાયે નમું સર્વદા.
૭. ડોલાવી શકતું ત્રણે ભુવનને સામર્થ્ય જેની મહીં, થૈ સામાન્ય છતાં ફેરે જગતમાં ને લોકસેવા કરે, જેને જોઈ સદા રહે હરખમાં મા ભારતી મંગલા, તે યોગેશ્વરને સ્મરું, હૃદયથી, પાયે નમું સર્વદા.
૮. હૈયાની ધરતી પરે વરસજો થૈ મેઘરાજા તમે, કૂટયાં અંકુર કોમળાં હૃદયમાં તે આત્મવંતા કરો, હૈ યોગેશ્વર ગંગા પાવન વહો મારા હૃદે સર્વદા, ગાઉ નિત્ય ગુણાનુવાદ ગુરુ હે સ્વીકારજો વંદના.

— પરમાર્થી

શ્રી યોગેશ્વર કૃપા

સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ

ગ્રીલ, દરવાજા, તેમ જ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ

તેમ જ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોદી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૮૫ ૦૦૭

ફોન : ૩૨૨૮૨૩૧

અધ્યાત્મ

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સહારો

—મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૨૪

નવેમ્બર-૨૦૦૨

અંક : ૨

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

મા સર્વેશ્વરી

તા. ૨૬/૯/૮૧ શનિવાર, ભાદરવા વદ તેરસ, ૨૦૩૭

સ્થળ : ગીતાભવનથી બમિંગહામ શહેર, ઈંગ્લેન્ડ.

આજે સવારે સમયસર સ્નાન, વ્યાયામ, કપડાં ધોવાનું કામ થઈ ગયું. માળા ને લેખન પણ નિયમિત થયાં.

ગઈ સાંજે પ્રવચનમાં લેસ્ટરથી વિદ્યાબેન તથા કમળાબેન આવ્યાં હતાં. બીજા શહેરમાં પણ પ્રવચનનો લાભ લેવા આવવાની એમની ઈચ્છા ધન્યવાદને પાત્ર હતી.

આજની મુલાકાતમાં આ દેશમાં રહીને કેવી રીતે જીવી શકાય તેની ચર્ચા થઈ.

પૂ. શ્રીએ કહ્યું, પૂરતા પૈસા હોય, ભારતમાં રહેવાનું ઘર હોય, તો ભારતમાં જ રહેવું સારું છે. અહીં રહેનાર તો નહાવામાંથી

પણ જાય, ખાવામાંથી પણ જાય ને સમાજમાંથી પણ જાય. એ દૃષ્ટિએ ભારત હજી સારો છે.

આજે ભોજન સમયે શ્રી દીનાનાથ પાઠક ને ઈન્દિરાબેન સાથે સંત જ્ઞાનેશ્વરની વાતો થઈ. વળી પૂર્વજન્મ ને પુનર્જન્મની પણ ચર્ચા થઈ.

પૂ. શ્રી સાથે વિવિધ આધ્યાત્મિક પ્રશ્નોત્તરી કરવાની આ દંપતીને ટેવ છે. પૂ. શ્રીએ સ્પષ્ટતા કરતાં કહ્યું કે શાસ્ત્રમાં લખેલું છે તેથી માનું છું એમ નથી. અનુભવથી પણ માનું છું. એમ કહી સાધના કરતાં કરતાં પોતાને થયેલા પૂર્વજન્મના જ્ઞાનની વિગતવાર વાતો કહી.

ભોજનબાદ વિદાય સમયે શ્રી દીનાનાથ પાઠકની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં. પ્રેમપૂર્વક વિદાય આપી. ફરીવાર જ્યારે પણ બમિંગહામ આવવાનું થાય ત્યારે અમારે ત્યાં જ ભોજનનું રાખજો. થોડી બીજી વાતો બાદ છૂટા પડયા.

ઉતારા ઉપર આવી આરામ. સર્વેશ્વરી એક કલાક જપ કરી ડાયરી લખે છે. પૂ. શ્રી પણ એક કલાક લેખન કરે છે.

આજે અહીં છેલ્લું પ્રવચન થયું. ગીતાભવનના પ્રમુખ શ્રી ભરદ્વાજે આભાર વિધિ કરી. પૂ. શ્રીની સાથે સર્વેશ્વરીને સાડી વગેરે ભેટ આપવાનું કાર્ય કર્યું, પરંતુ સર્વેશ્વરી અતિઆગ્રહ છતાં પોતાના નિયમને વળગી જ રહ્યાં; ને ભેટનો અસ્વીકાર કર્યો.

૨૭મીથી પૂ. શ્રીને લેવા ભાઈઓ આવી ગયા હતા. આજે બોલ્ટન શહેરથી શ્રી મોહનભાઈ, રૂક્મણીબેન પણ પૂ. શ્રીને મળવા આવ્યાં હતાં. તેઓ ખૂબ પ્રેમી છે. દરરોજ રાતે શ્રીકાન્ત-ભાઈનો લેસ્ટરથી ફોન આવતો અને એ રીતે તેઓ મુલાકાત

લીધાનો સંતોષ માનતા સૌનો પ્રેમભાવ અદ્ભુત છે. એ સૌની પ્રેમાળ સ્મૃતિને લઈને બામિગલામથી રાતે નવત્રીસ મિનિટે વિદાય લીધી.

એક કલાકની મુસાફરી પછી સાડા દસ વાગ્યે રગબી આવી ગયાં. મંદિરમાં દર શનિવારે થતાં ભજનોનો કાર્યક્રમ ચાલુ જ હતો. થોડીવાર ત્યાં જવાનું બન્યું. સૌએ પ્રણામ કરી સ્વાગત કર્યું. સર્વેશ્વરીને ભજન ગાવાની વિનંતિ થઈ. તેથી ભજન ગવડાવ્યું. પૂ. શ્રીએ ધૂન ગવડાવી.

ઉપર ઉતારા પર આવી આરામ કર્યો.

તા. ૨૭/૯/૮૧ રવિવાર, ભાદરવા વદ ચૌદસ, ૨૦૩૭

સ્થળ : શ્રી કલ્યાણ પ્રાર્થના મંડળ, રગબી શહેર, ઈંગ્લેન્ડ.

સ્નાન નિયમિત, વ્યાયામ નિયમિત, મંત્રજપ, ગીતાપાઠ પણ નિયમિત. તો લેખન પણ દરરોજની જેમ નિયમિત થયું.

સાડા અગિયારે દસબાર ભાઈબનો પૂ. શ્રીને મળવા આવે છે. વિવિધ પ્રશ્નોત્તરી થાય છે. આજે મંદિરના રસોડે ખીચડી, કઢી, શાક બનાવ્યાં ને ભોજન લીધું.

રગબીથી દૂર કોવેન્ડ્રી નામનું શહેર છે. ત્યાં હોસ્પિટલ છે. તેમાં કલ્યાણ પ્રાર્થના મંડળના એક પ્રેમીભાઈ માંદગીના બિછાને સૂતા છે, તેમને મળવા જવાની ઈચ્છા સર્વેશ્વરીને થઈ. પૂ. શ્રીએ મંજૂરી આપી. જેથી શ્રી અંબાલાલભાઈ સાથે ત્યાં ભોજન પછી ગાડીમાં જવાનું બને છે.

ચોથા કે પાંચમા માળ ઉપર જવાનું બન્યું. ઓરડામાં તે ભાઈ સૂતા હતા. સર્વેશ્વરીને જોતાં જ પલંગ છોડીને નીચે ઉતરીને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. તે ભાઈનું ઓપરેશન ખૂબ ભયંકર

હતું. અને મરણના મુખમાંથી પાછા ફર્યા હતા. છતાં સ્વસ્થતા તેમના મુખ ઉપર જણાતી હતી.

સર્વેશ્વરીને જોઈને તેઓ ખૂબ આનંદમાં આવી ગયા. તેમણે વાતો કરવાની શરૂ કરી. તેમણે પ્રસન્ન હેયે કહેવા માંડ્યું, “મા, આજે તમે રગબી આવ્યાં છો તે જાણ્યું ત્યારથી તમને જ્ઞેનથી પણ મળું એમ થતું હતું. ખૂબ ખૂબ આનંદ થયો. મા, તમે મારું આજે અડધું દુઃખ ઓછું કરી દીધું. જુઓ, હું અધ્યાત્મ ને યોગેશ્વરજીનાં ભજનો જ વાંચું છું. ભજનો ગવાય નહીં એટલે શું કરું? વળી, અધ્યાત્મના અંકમાં તમારું ભજન ‘મને સાથે રાખો’ એ આવ્યું છે. એનો રાગ આવડતો નથી. છતાં જેવું આવડે તેવું ગાઉં છું. મા, મને ખૂબ ખૂબ આનંદ થયો.

આગળ પણ હું જ્યોર હોસ્પિટલમાં હતો ત્યારે પણ ઘણું ભારે ઓપરેશન હતું. પણ મને ગુરુજી (યોગેશ્વરજી)માં ખૂબ શ્રદ્ધા જેથી હું થોડો સારો થયો. તે ઓપરેશન વખતે હું બે કલાક બેભાન થઈ ગયો હતો. જ્યારે ભાન આવ્યું, ત્યારે ભયંકર વેદના થતી હતી. મેં ખૂબ ખૂબ પ્રાર્થના કરી કે હે પ્રભુ, મને હવે લઈ લે જો મને અહીં રાખવાનો હોય તો થોડોક સારો કર. એ પ્રાર્થના વખતે મને પ્રકાશ દેખાયો. મેં તે પ્રકાશ સાથે ખૂબ ખૂબ વાતો કરી ને પછી હું ત્રીજે ચોથે દિવસે તો ફરતો થઈ ગયો. સૌને નવાઈ લાગી. પણ મને શ્રદ્ધા હતી, તેથી એ બધું બન્યું.”

તે ભાઈની પાસે થોડીવાર બેઠાં. તેમની વાત સાંભળી, વધુ વાતચીત તે ભાઈ કરે તો શ્રમ વિશેષ પડે જેથી થોડીવાર પછી ઊભા થઈ જવાનું બન્યું.

હોસ્પિટલ એક નાના ગામ જેવડી હતી. દરેક રૂમ ખૂબ મોટા.

દરેક રૂમમાં ટી. વી., રેડિયો, ફોન, ઓક્સીજન વગેરે સાધનો. બાથરૂમ, સંડાસ. દરેક રૂમ કાયથી મઠી લીધેલો જોથી લોબીમાં બહારથી દર્દી જોઈ શકાય. સાથે કોઈ સગાસંબંધી ન રહી શકે. નર્સ જ બધું કાર્ય કરે. દર રવિવારે ૨ થી ૮ મુલાકાતીઓને મળી શકાય. સ્વચ્છતા ધ્યાન ખેંચે એવી અને અતિશય શાંત વાતાવરણ હતું. સાત માળની એ હોસ્પિટલ. દરેક માળે જવાઆવવા ચાર ચાર લીફ્ટ હતી. તે લીફ્ટ જાતે જ ચલાવવાની. હોસ્પિટલના મુખ્ય દરવાજાઓ એની મેળે જ ખૂલે ને બંધ થાય. આપણા પગ તેની હદમાં પડે એટલે ખૂલે ને હદ બહાર પગ મૂકતાં તે બંધ થાય.

હોસ્પિટલમાંથી રગબી આવી ગયા. થોડું લેખન કર્યું. સાંજે લેસ્ટરથી શ્રીકાંતભાઈ ને એમનો પરિવાર, રૂક્મણીબેન, વગેરે પણ આવ્યાં હતાં તે મુલાકાત સમયે મળ્યાં.

આજનું અહીંનું પ્રવચન નવરાત્રિ ઉપર હતું. પ્રવચન બાદ રગબીથી જનતાએ ભાવભરી વિદાય આપી. ફરી જલ્દી જલ્દી પધારવાની વિનંતી અને કેનેડા, અમેરિકાની યાત્રા સફળ ને સુખમય બને એવી શુભેચ્છા, સત્સંગમંડળના સંચાલકોએ વ્યક્ત કરી.

પછી હળવો નાસ્તો લઈ આરામ.

(ક્રમશઃ)

એક ઉત્કૃષ્ટ રાજયોગિની-મા સર્વેશ્વરી

સર્વેશ્વરી ચરણરજ

પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીના જન્મદિને

આ વર્ષે તા. ૧૩ નવેમ્બરે પૂ. મા તેઓના જન્મદિને આપણી વચ્ચે ભારતમાં નથી. હોય તોપણ તે તેઓની વિશેષ સાધનાનો દિવસ એટલે ૨૪ કલાક માટે પૂ. મા એકાંતમાં બેસી જઈને- પોતાનો નિયમ પૂરો કરી લે. તે પછી જ દર્શન આપે. પૂ. માની આ જ વિશેષતા.

પૂ. માની અનેક વિશેષતાઓ છે. એમાંની કેટલીક તો અતિ અસામાન્ય છે. એમનો ત્યાગ, એમનું તપ, એમનો વૈરાગ્ય અને આધ્યાત્મિક સમજ.

તો એવા જ ગુણો વાત્સલ્ય, કરુણા, દયા, ક્ષમા અને ઉદારતા. આ બધા મળીને પૂ. માને એક લોકોત્તર વ્યક્તિવિશેષ બનાવે છે. આવાં પૂ. માને ઓળખવાં સહેલાં નથી. છતાં પૂ. માથી સાવ અપરિચિત અજાણી આધ્યાત્મિક અભિગમ ધરાવતી વ્યક્તિ-પૂ. માને એક મહાન 'રાજયોગિની' બિરૂદ આપી દે અને તે માત્ર પૂ. માનો શાબ્દિક પરિચય પામીને, એ કેટલી મોટી વાત કહેવાય !

જન્મદિનના ઉપલક્ષ્યમાં પૂ. મા એક રાજયોગિની કેમ કહેવાય તેની સમજ આપતો તેમની સાથેનો વાર્તાલાપ-પૂ. માને અંજલિરૂપ-અહીં મૂકીએ છીએ. ઈચ્છીએ કે વાંચકોને તે ગમશે.

— તંત્રી

થોડા દિવસો પહેલાં અમારે અચાનક એક ભાઈને મળવાનું થયું. અમે જાણતા હતા કે તે ભાઈ યોગની સાધના વર્ષોથી કરે છે. તેઓને ખાસ કરી હઠયોગમાં વિશેષ રસ, તેમને મેં પૂ. માના જીવન વિષે તેમ જ તેઓ દ્વારા કરાઈ રહેલી સાધના અને તપ વિષે પહેલીવાર વિગતે વાત કરી. તો મારી વાતો સાંભળી તેમને ભારે આશ્ચર્ય થયું. તેમનાથી સહજ રીતે બોલાઈ ગયું, ‘અરે; તમારાં મા તો મહાન રાજયોગી છે.

પૂ. મા અંગેનું આ વિશેષણ અમારે માટે નવું હતું. અમે તો આમારાં મા-જગદંબા સ્વરૂપા છે, એક અલૌકિક અને દિવ્ય વિભૂતિ છે. એવું અમારાં વક્તવ્યોમાં કહેતા. પરંતુ તમે આ ‘મહાન રાજયોગી’ છે, એવું મંતવ્ય તેઓને પ્રત્યક્ષ મળ્યા સિવાય, કેવી રીતે વ્યક્ત કરી દીધું? અમે તેમને પૂછ્યું.

તેઓએ કહ્યું, તમારે તે વિષે સાંભળવું છે, તો ચાલો, ક્યાંક બેસી વાત કરીએ.

અમે ઊભા હતા ત્યાંથી થોડે દૂર એક ટ્રાફિક સર્કલના બગીચા જેવું હતું. તેમાં જઈ એક ઝડ નીચેના બાંકડા ઉપર અમે બેઠા.

તેમણે તેઓની વાત સમજાવતાં મને કહ્યું, “જુઓ, એકાંત-માં રહીને મનનો સંયમ પાળવો સહેલો છે. પરંતુ પૂરતી સુખ-સગવડોની વચ્ચે વસીને, તેમનાથી તદ્દન અલિપ્ત રહેવું ને કોઈ પણ ક્ષણે મનને ઉપરામિત કરી, અંતરના ઊંડાણમાં ડૂબી જઈ-આત્મરત થઈ જવું ઘણું અઘરું. જેઓને ‘પર વૈરાગ્ય’ સિદ્ધ થયો હોય તેવા વિરલ યોગી જ આ કરી શકે.

અમે કહ્યું, અમારાં પૂ. માએ તો યોગની કોઈ પદ્ધતિસરની સાધના કરી હોય એવું મારા ખ્યાલમાં નથી. તો આ ‘પરવૈરાગ્ય’ એટલે શું? તેઓએ મને સમજાવતાં કહ્યું, પાતંજલ યોગદર્શનમાં

વૈરાગ્યના બે પ્રકાર કહ્યા છે. જોયેલા અને અનુભવેલા વિષયોમાં કોઈ પણ પ્રકારની ઈચ્છા કે તૃષ્ણાનો અભાવ એને વશીકાર વૈરાગ્ય કહે છે. તમે જ્યારે ઈંદ્રિયોને એના વિષયોથી દૂર રાખો, ત્યારે તો સંયમ સહેજે પળાય છે. પરંતુ એનાથી એમ તો ના કહેવાય કે ઈંદ્રિયોની રસવૃત્તિ અંદરથી સંપૂર્ણ નષ્ટ થઈ ગઈ છે. ગીતાના સ્થિતપ્રજ્ઞના લક્ષણોમાં ભગવાન કૃષ્ણે કહ્યું છે:—વિષયા વિનિવર્તન્તે નિરાહારસ્ય દેહિનઃ પરંતુ રસવર્જ રસોઽપ્યસ્ય પરં દૃષ્ટ્વા નિવર્તન્તે ॥

વિષયો જે ના ભોગવે, તેના વિષય છૂટે,

રહ્યો સહ્યો પણ સ્વાદ તો પ્રભુ પામ્યે જ તૂટે.

વિષયોમાંનો ઈન્દ્રિયોનો આ સ્વાદ તો પ્રભુનું દર્શન ના થાય ત્યાંસુધી પૂરેપૂરો જાય નહિ. એટલે આત્મદર્શન કે પ્રભુદર્શનવિના ઈંદ્રિયો પૂરેપૂરી વિષયોમાં વૈરાગ્યભાવવાળી બની શકતી નથી. તમારી વાતો સાંભળીને હું નિશ્ચિતપણે કહી શકું છું કે તમારાં માને પ્રભુદર્શન થયું જ હોય. નહિ તો આમ ઉત્તમ સ્થળો અને ખૂબ સાનુકૂળ સગવડો વચ્ચે વસીને પણ આટલી અને આવી ઉપરામતા-માણસ માટે શક્ય નથી.

હવે મને તેમની વાત સમજાઈ.

પછી રાજયોગી વિષે વાત કરતાં કહ્યું, “રાજયોગીમાં અંદર-નો વૈરાગ્ય હોય છે. તે ભલેને સુંદર મહેલમાં વસે, મિષ્ટ પદાર્થોની વિપુલતા તેની અરે પાસ હોય, પરંતુ તે મનથી તેમને કદી સ્પર્શતો નથી. એટલે તમારાં પૂ. મા ભલે અંબાજી રહે કે અમેરિકા, વિમાનમાં ફરે કે પગે ચાલે, ઠંડી ગરમીમાં, માનઅપમાનમાં—નિંદા-સ્તુતિમાં એમનું મન સતત એકસરખું જ રહે—પોતાની આત્મમસ્તીમાં કે પોતાના ઉપાસ્ય પ્રભુમાં.

“ભલેને તમારાં માએ કોઈ બાલ્યત્યાગ ના કર્યો હોય, સારાં સ્વચ્છ કપડાં જ પહેરતાં હોય, છતાં કોઈ કૌપીનધારી યોગી કરતાં એમની આત્મનિષ્ઠા જરાય ઓછી નથી. અને સૌથી મોટી વાત તો અન્નના ત્યાગની છે. તે તો ભાગ્યે જ ક્યાંક જોવા મળે. વળી તમે કલો છો કે પૂ. માને સાધકો ફળફળાદિ, સૂકો મેવો, સરસ મીઠાઈઓ ધરે છે, પરંતુ પૂ. માને તો કદીક ઈચ્છા થાય તો કોઈ ફળ લે, બાકી મીઠાઈ તો કદીય નહિ. એ જાણીને આશ્ચર્ય અને આનંદ થાય છે. બાકી અમે જોયું છે કે જેમનો અંદરનો વેરાગ્ય પરિપક્વ નથી, તેઓ ભલેને ઘણા મહાન કહેવાતા હોય, પરંતુ ધન અને ભૌતિક સમૃદ્ધિ પ્રત્યેનું તેમનું વળગણ નાનુસૂનું નથી હોતું. તમે ખરે જ ભાગ્યશાળી છો કે તમને આવાં સાચાં વીતરાગી સંત મળ્યાં છે. હું તો એમ કહું કે ભલેને તમે તેમને જગદંબા માનો યા ના માનો, એ તમારો શ્રદ્ધાનો વિષય છે. પરંતુ હું ભારપૂર્વક કહી શકું કે તેઓ દેશ અને દુનિયાનાં એક ઉત્કૃષ્ટ રાજયોગિની છે. તેમાં શંકાને કોઈ સ્થાન નથી. આ માટે એમનું જીવન જ મોટી પ્રત્યક્ષ સાબિતી છે. કોઈ શંકા કરે તો અમારા વતી કહેજો કે પૂ. મા પાસે માત્ર બે દિવસ રહી આવ અને જે જોવું કે ચકાસવું હોય તે ભલે ચકાસી લે. એટલી બધી પ્રત્યક્ષ સાબિતીઓ છે કે માની કે સ્વીકારી લેવાની કોઈ વાત જ નથી.”

જે ભાવ અને ભારપૂર્વક એમણે જે છેલ્લા શબ્દો કહ્યા તે અમને પણ સ્પર્શી ગયા. તેમની સમજ માટે અમને માન થયું. એક તદ્દન અપરિચિત વ્યક્તિના દિલમાં પૂ. મા માટે આવો ભાવ પ્રકટયો અને તે પણ અમારી માત્ર વાતો સાંભળીને, એ કેવું મોટું આશ્ચર્ય કહેવાય?

પ્રભુના પ્રેમરૂપી અમૃતનો આસ્વાદ લેવા સૌ આતુર બનો! પ્રેમરૂપી પીયૂષનું પાન કરવા સૌ તલપાપડ બનો! ભક્તિના ભાવથી ભરાઈ જઈ જગતના સર્વ જીવો આનંદ કરો; ઈશ્વરના સુંદર મનમોહન સ્વરૂપનું સૌ દર્શન કરો ને જીવનને સફળ કરો. જીવનની જડતા, વેરવૃત્તિ, બીક, હિંસાખોરી ને સ્વાર્થ, વાસનાનો નાશ કરવા સૌ ભક્તિની પરમમંગલ પતિતપાવની ગંગામાં સ્નાન કરો, ને ધરધર પ્રત્યેક શેરી ને સમાજ, પ્રાંત, દેશ ને દુનિયા અમૃતમય ને મધુર બની ઈશ્વરના કીર્તન ને બીજાની નિઃસ્વાર્થ સેવામાં મશગુલ રહો! એ જ ઈચ્છા ને પ્રાર્થના. —યોગેશ્વરજી

સૌજન્ય :

જ્યોતિષ વિષયક સરયોટ માર્ગદર્શન
દાર્મિક પૂજન વિધિ
કોમ્પ્યુટરાઈઝ્ડ જન્માક્ષર

☎ 436216
435371

॥ મા સર્વેશ્વરી જ્યોતિષ કાર્યાલય ॥

પ્રોફેસર શ્રી વિજયભાઈ પંડિતજી
જ્યોતિષાચાર્ય, ડબલ ગોલ્ડ મેડાલીસ્ટ (M.S.U.)

૨૦૧/બી, 'સ્નેહસુધા', સુરસાગર સામે, મ્યુઝિક કોલેજની બાજુમાં,
દાંડીયા બજાર, વડોદરા-૩૯૦ ૦૦૧. ફોન : ૯૧ (૨૬૫) ૪૩૫૩૭૧
Website : www.vijaybhaipanditji.com
E-mail : vijaybhaipanditji@hotmail.com

P. Maa's Divine Intervention in my Life

Mahendrabhai Narsai, (U.S.A.)

I met P. Maa in Kapura in 1981, but it wasn't until 6 years ago that I willingly went to Her. What made me go to P. Maa? At that point in my life, I realized that things weren't the way that they should be. I used to drink, smoke, attend parties and have other habits that I felt weren't in accordance with the natural life. All I knew was that I needed to change my lifestyle, otherwise it would ruin my family, I would lose my children, and I would impair my health.

The first letter I wrote to Maa, I asked Her to help me rid myself of my addictions of drinking, smoking etc. When I first went to P. Maa after writing the letter, She told me to try and stop all these bad habits. After 10 days we met again and P. Maa asked me "have you touched any of those things?" I said "No". P. Maa replied "10 days, 10 months, 10 years and lifetimes to come, those habits are

now gone!" Since that day, I haven't touched any of those bad habits.

Thank-You Maa.

I have been doing several things to better myself and come closer to P. Maa. The first time I met P. Maa I went for a walk with Her and this simple practice stayed with me. For the last 6 years to keep myself healthy I have continued walking everyday. Sometimes during those walks I used to do japa. For the past two or three years, I started doing japa more regularly and it became a habit. Two years ago after attending a shibir I started practicing Padmasan. I saw many people at the shibir do it with much ease; something inside of me said that I should try it. After two years of slow but steady practice and after much pain, at the present time I can sit for 45 minutes. When I first began sitting in Padmasan, Tejal (my niece) used to tell me that I should put my mind on watching TV and this also helped me in my practice.

In the past 6 years, I know that I have only gained by coming to P. Maa and have

lost nothing in return. I gained my family, my life and my self-esteem. I realize that had I not come, I would have lost my children to the same lifestyle that I was leading. I thank P. Maa for giving my children and family back to me. Just like the king Dhruatarashtra, I was also living my life blindly I wasn't taking care of my children or other family duties but all that has changed because of P. Maa's grace.

P. Maa took me to New York early this year before leaving for India. She sent me to visit a family who happens to be without the physical presence of P. Maa, but spiritually She is living in that family. I could see how this family lived a simple life yet filled with love, the same way Maa is trying to teach us to live.

This past summer twelve of our family members including myself went to India. I'm not going to speak about the traveling because the sites weren't the biggest attraction to me. I was more delighted in seeing all the children have fun and learn about their culture which I forgot to give them

earlier in their life. I should have instilled these values and taught them about their culture and taken them to India earlier on, but as my life was off balance then, this did not occur to me. But now I will do all I can to teach them, and bring them closer to P. Maa.

I have attended 4 shibirs, and each time I came I felt as though the doors were closed. Externally everything was open, but I did not know how to open the doors internally. I didn't know how to reach within and progress spiritually. When I now look back, I realize that P. Maa was always giving me something. At the shibir 2 years back I was sitting on the riverbank trying to meditate. P. Maa happened to come by at that time, She told me to close my eyes and listen to the sound of the river. At that time I didn't realize what P. Maa was saying. This year the same incident took place again, but now I have some understanding of what P. Maa was saying. I can now capture the sound and fix my mind on mantra.

When I return home after the shibir I want

to work on strengthening my willpower. I want to apply it to my asana, diet and meditations. I want to make a fixed schedule and perhaps even write a daily journal. Willpower is very important. I see P. Maa running around doing so much work. She works tirelessly at Swargarohan, comes here runs this shibir or does anything with incredible willpower. We, in comparison cry for small material things.

I still have a long journey ahead, many mistakes to correct and many hurdles to overcome but with P. Maa's grace I am confident that I will realize my true self. I am sure I will move ahead in my spiritual journey with Pujya Maa by my side.

* સ્થાપત્ય કન્સ્ટ્રક્શન *

પ્રો. મનીષ હરિભાઈ ભોજાણી

બિલ્ડર્સ એન્ડ ડેવલપર્સ

મધુર કોમ્પ્લેક્સ, શનારા રોડ, મહારાજા ટાઈલ્સ સામે

મોરબી-૩૬૩૬૪૧.

ફોન : (ઓફિસ) ૨૧૩૮૧, (રહેઠાણ) ૩૦૨૨૨, ૨૬૯૦૩

મારા જીવનમાં

પૂ. માનો દિવ્ય હસ્તક્ષેપ

મૂળ લેખક : મહેન્દ્રભાઈ નરસાઈ

અનુવાદ : તંત્રી

પૂ. માને ૧૯૮૧ માં હું કપૂરામાં મળેલો. પરંતુ તે પછીના છ વર્ષ બાદ હું રાજપુશીથી પૂ. મા પાસે ગયો. કથી વસ્તુએ પૂ. મા પાસે જવા મને પ્રેર્યો? તે વખતે મારા જીવનમાં મેં અનુભવ્યું કે જીવન જે રીતે સારું હોવું જોઈએ તે નથી. તે વખતે હું દારૂ પીતો, સીગરેટ પીતો, અને મહેફિલોમાં જતો. ઉપરાંત બીજા ખરાબ આદતો પણ હતી. મને લાગ્યું કે આ બધી વાતો મનુષ્ય તરીકેના કુદરતી જીવન સાથે બંધબેસતી નથી. આ માટે મને જણાયું કે મારે મારી જીવનશૈલી બદલવી જરૂરી છે, નહિ તો તેનાથી મારા કુટુંબની બરબાદી થઈ જશે, મારાં બાળકોને હું ગુમાવી બેસીશ એટલું નહિ મારું આરોગ્ય પણ કથળી જશે.

એથી પૂ. માને મેં પત્ર લખ્યો કે હે મા, આ બધાં દારૂ અને ધૂમ્રપાનનાં વળગણોમાંથી હું મારી જાતને મુક્ત કરી શકું તે માટે મને સહાય કરો. આ પત્ર લખ્યા પછી હું પહેલી વાર પૂ. માને મળ્યો ત્યારે પૂ. માએ કહ્યું આ બધી ખરાબ આદતો છોડી દો. દસ દિવસ પછી પૂ. માને ફરી મળવાનું થયું તો પૂ. માએ પૂછ્યું, આ દસ દિવસ દરમ્યાન આમાંની એકે વસ્તુને તે સ્પર્શ કર્યો છે? મેં કહ્યું, 'ના, મા' તો પૂ. માએ જવાબમાં કહ્યું, "દસ દિવસ, દસ મહિના, દસ વર્ષ, અરે, હવે પછીની આખી જિંદગી માટે સદાને માટે તે વ્યસનો ગયાં! તે દિવસથી માંડી આજ દિનસુધી મેં કદી તેમનો સ્પર્શ કર્યો નથી. હે મા, આપનો ખૂબ ખૂબ આભાર.

હું મારું જીવન સારું બનાવવા માટે તેમ જ પૂ. માની વધુ નજીક આવી શકાય તે માટે હું કેટલીક વસ્તુઓ કરતો રહું છું. પહેલીવાર પૂ. માને મળ્યો ત્યારે તેઓની સાથે ચાલવા ગયો. આ સાદી ટેવ મારી કાયમની સાથી બની ગઈ. છેલ્લાં છ વર્ષથી મારી જાતને તંદુરસ્ત રાખવા માટે, મેં દરરોજ ચાલવાનું રાખ્યું છે. કેટલીક વાર આમ ચાલતાં ચાલતાં હું જપ પણ કરું છું. અને છેલ્લા બે ત્રણ વર્ષથી, હું નિયમિત રીતે વધુ જપ કરવા માંડ્યો છું અને હવે તો તેની આદત જ પડી ગઈ છે.

બે વર્ષ પહેલાં, શિબિરમાં જોડાયા પછી મેં પચાસન કરવાનો પ્રયત્ન શરૂ કર્યો. મેં જોયું કે શિબિરમાં ઘણા લોકો પચાસન એકદમ આરામથી કરી શકતા. મને મારી અંદરથી જ થયું કે મારે પણ તે માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. બે વર્ષના ધીમા છતાં એકધારા અભ્યાસને પરિણામે ઘણી શારીરિક પીડા સહન કરીને, અત્યારે હું એકસાથે પોણો કલાક પચાસનમાં બેસી શકું છું. મેં જ્યારે પહેલીવાર પચાસનમાં બેસવાનો આરંભ કર્યો ત્યારે મારી નાની ભત્રીજી તેજલ મને કહ્યાં કરતી કે મારે મારા મનને ટી.વી. જોવામાં પરોવવું. આ સૂચને પણ મને સારી એવી મદદ પહોંચાડી છે.

છેલ્લા છ વર્ષ દરમ્યાન હું જાણું છું કે પૂ. માના સંપર્કમાં આવવાના લીધે મેં ફક્ત પ્રાપ્ત જ કર્યું રાખ્યું છે, અને બદલામાં કશું જ ગુમાવ્યું નથી. મને મારું કુટુંબ, મારું જીવન અને આત્મ-ગૌરવ પ્રાપ્ત થયાં છે.

મને હવે તેની પ્રતીતિ થાય છે કે જો હું મારા જીવનમાં બદલાવ લાવ્યો ન હોત તો મારાં બાળકો પણ હું જેવું ખરાબ આદતોવાળું જીવન જીવતો હતો, તેવું જીવન જીવતાં થાત. હે મા,

આમ મારાં બાળકો અને મારું જીવન પુનઃ પ્રાપ્ત કરી આપવા બદલ આપનો જેટલો આભાર માનું એટલો ઓછો છે. મહા-ભારતના રાજા ધૃતરાષ્ટ્રની જેમ, હું મારું જીવન અંધ બનીને વીતાવી રહ્યો હતો. હું મારાં બાળકો કે કુટુંબની બીજી ફરજો પ્રત્યે પણ બેદરકાર હતો. પરંતુ આ બધું બદલાયું તે હે મા, આપની કૃપાને લીધે જ.

પૂ. મા આ વર્ષની શરૂઆતમાં મને ભારત જતાં પહેલાં ન્યૂયોર્ક લઈ ગયાં. ત્યાં તેઓએ મને એક કુટુંબની મુલાકાત લેવા મોકલ્યો. આ કુટુંબ એવું છે કે ભલેને પૂ. માની ભૌતિક ઉપસ્થિતિ ત્યાં ન હોય છતાં જાણે આધ્યાત્મિક રીતે પૂ. મા તેમની સાથે જ હોય તેમ જીવે છે. હું જોઈ શક્યો કે તે પરિવાર સાદુ છતાં પ્રેમથી સભર કેવું સરસ જીવન જીવી રહ્યો છે. પૂ. મા હું પણ તેવી રીતે જીવું તેવું મને શીખવવા માગે છે, એમ મને લાગ્યું.

ગયા ઉનાળામાં (સને ૨૦૦૨ માં) મારા સહિત અમારા કુટુંબના બાર સભ્યો ભારત આવ્યા. ત્યાં અમે ક્યાં ક્યાં ફર્યા તેની વાત હું કરવા માગતો નથી, કારણ કે સ્થળોની મુલાકાતો એ મારા માટે ખાસ મહત્ત્વનું કે મોટા આકર્ષણનું કારણ ન હતું.

બધાં જ બાળકો સાથે મળી આનંદ કરે અને પોતાની સંસ્કૃતિ વિષે જાણકારી મેળવે (જેનું જ્ઞાન મારે તેઓને અગાઉ આપવું જોઈતું હતું અને જે આપવાનું રહી ગયેલું) એ જોઈને મને ખરે જ ખૂબ પ્રસન્નતા થઈ. મારે તેઓમાં આપણાં ભારતીય મૂલ્યોનું આરોપણ કરવા અને આપણી સંસ્કૃતિનું શિક્ષણ આપવા પહેલાં ભારત લાવવા જોઈતાં હતાં. પરંતુ તે વખતે ખુદ મારું જ જીવન પાટેથી ઉતરી ગયા જેવું હતું, તેથી ત્યારે મને તે યાદ

ક્યાંથી આવે? પરંતુ હવે હું મારાથી શક્ય તેટલું બધું—આ શિક્ષણ આપવા તેમ જ તેઓને પૂ. માની વધુને વધુ નજીક લાવવા બનતું બધું જ કરી છૂટીશ.

પૂ. માની પરદેશની ચાર શિબિરોમાં મેં હાજરી આપી છે. દર વખતે હું પાછો આવ્યો ત્યારે જાણે કે દરવાજા હજુ બંધ છે એવું અનુભવતો. જો કે બાહ્ય રીતે તો બધું ઊઘાડું જ હતું, પરંતુ મને એ ખબર નહોતી પડતી કે હૃદયની અંદરની ગુલામાં કેવી રીતે પ્રવેશ કરવો અને આધ્યાત્મિક રીતે પ્રગતિ કરવી. હવે જ્યારે હું પાછળ નજર કરું છું તો મને ભાન થાય છે કે પૂ. મા તો હંમેશાં કંઈ ને કંઈ આપતાં જ રહેતાં. બે વર્ષ પહેલાંની એક શિબિર દરમ્યાન હું નદીકિનારે બેસી ધ્યાન કરવા પ્રયત્ન કરી રહ્યો હતો. તો પૂ. મા તે વખતે તે તરફ આવી ચડ્યાં. તેઓએ મને આંખો બંધ કરી અને નદીના પ્રવાહનો અવાજ સાંભળવા સૂચવ્યું. પૂ. મા શું કહી રહ્યાં છે, તે મને ત્યારે ના સમજાયું.

આ વર્ષે એવી ઘટના ફરી બની. પરંતુ હવે પૂ. મા શું કહી રહ્યાં છે તેની થોડી સમજ મને પડી. હવે હું અંદરના ધ્વનિને સાંભળીને મારા ચિત્તને મંત્રજપમાં સ્થિર કરી શકું છું.

શિબિરમાંથી હું જ્યારે પાછો ઘેર આવું છું ત્યારે મારી સંકલ્પશક્તિને મજબૂત કરવાના કામમાં લાગી જવા માગું છું અને તે શક્તિને હું મારા આસન, આહાર અને ધ્યાનના વિષયોમાં ઉપયોગમાં લેવા ઇચ્છું છું. હું તે માટે મારો ચોક્કસ કાર્યક્રમ નક્કી કરી બને તો મારી રોજનીશી લખવા માગું છું. આ માટે દૃઢ સંકલ્પશક્તિ ખૂબ મહત્વની છે. હું જોઉં છું કે પૂ. મા કેટલું બધું કામ કરતાં કરતાં વિચરણ કરે છે. સ્વર્ગારોહણમાં બીલકુલ

થાક્યાવિના કામ કરતાં રહે છે તો અહીં (પરદેશમાં) આવી ન માની શકાય એવી સંકલ્પશક્તિથી શિબિર ચલાવે છે. જ્યારે આપણે તેઓની સરખામણીમાં નાની નાની ક્ષુદ્રક ભૌતિક બાબતોમાં આપણી શક્તિ અને સમય વેડફી નાંખીએ છીએ.

મારે આગળ ઉપર હજી ખૂબ લાંબો પંથ કાપવાનો છે અને ઘણી ક્ષતિઓ સુધારવાની અને અવરોધો પાર કરવાના છે, પરંતુ મને વિશ્વાસ છે કે પૂ. માની કૃપાથી હું મારા સાચા સ્વરૂપને પામી શકીશ. (અને) પૂ. માના સાન્નિધ્યે મારી આધ્યાત્મિક સફર આગળ ને આગળ વધતી જ રહેશે. તે વિષે મને કોઈ શંકા નથી. જય કૃપાળુ મા.

બીજાને ખવડાવીને ખાવામાં આનંદ લો તો તમારું હૃદય વિશાળ બની જાય. આમ ખાવા ખવડાવવાની નાની ક્રિયાદ્વારા તમે પ્રભુની પાસે પહોંચી શકો છો. યોગેશ્વરજી

ફોન : ૩૨૧૦૭૦૭, ૩૨૨૧૮૧૦

મોબાઇલ : ૯૮૨૫૧૩૭૩૫૫

દીપક સી. મહેતા

કૃષ્ણા ફિલ્મ્સ એન્ડ સ્ટુડીઓ.

૧, શ્યામ એપાર્ટમેન્ટ, કાકડીઆ કોમ્પ્લેક્ષ પાસે,
ઘોડદોડ રોડ, સુરત-૩૯૫૦૦૧.

મુંડક ઉપનિષદ્

મહાત્મા યોગેશ્વરજી

(૩) શૌનકનો પ્રશ્ન : એકના જ્ઞાનથી બધાનું જ્ઞાન

એટલે જીવનની પ્રત્યેક પ્રવૃત્તિને પ્રભુમય જીવનના જોરદાર પ્રવાહ જેવી કરી દેવાનું ધ્યાન પ્રાચીન ભારતમાં રખાતું. સમાજ-સુધારણા, કેળવણી, ધર્મ, વ્રત, તપ, ઉપાસના, રાજનીતિ ને એવા બધા વિષયોમાં આત્મજ્ઞાન ને પ્રભુમય જીવનનો આદર્શ યાદ રખાતો. સાંસારિક સમૃદ્ધિની પરિસીમાએ પહોંચેલો પુરુષ પણ પરમાત્માના પરિચય માટે આતુર રહેતો ને અમુક કાળે બધું છોડીને જરૂર પડે તો વનમાં કે કોઈ અનુભવી મહાપુરુષ પાસે પણ જતો. સાંસારિક સમૃદ્ધિ ને સુખોપભોગનો સ્વીકાર થતો; તેના તરફ ધિક્કારનો ભાવ કેળવતો નહિ; પરંતુ સાથે સાથે તેની સીમા સમજવામાં આવતી ને આત્મોન્નતિના આદર્શમાં અગ્રેસર થવાનું પણ એટલું જ આવશ્યક મનાતું. આવી સભ્યતાના ભૌતિક ને આધ્યાત્મિક બંને આદર્શોને સ્વીકારનારી ફિલસૂફી જ જગતને જોઈએ છે. બંનેમાંથી એકની ઉપેક્ષા નુકશાનકારક જ નીવડશે. સાંસારિક સુધારણાની સાથે માણસે પોતાની જાતને પણ સુધારવાની છે. પવન, પાણી, પૃથ્વી, અગ્નિ ને આકાશપર વિજય મેળવવા માગતા માનવે પોતાના મન ને ઈન્દ્રિયોપર વિજય મેળવતાં ખાસ શીખવાનું છે. માણસ રોકેટ વિમાનના ઉપયોગથી ચંદ્ર ને મંગળમાં જવાની તૈયારી કરે છે, તેમ તેણે ધરતીપર સાથે મળીને સંપથી માનવને છાજે તેમ રહેતાં શીખવાની જરૂર છે. તો

જ તેની શક્તિ, શોધ ને સુધારણા સંસારને સારુ આશીર્વાદરૂપ થઈ પડશે. નહિ તો આતંક, અનર્થ ને અભિશાપરૂપ થશે એ નક્કી છે. તે સંસ્કૃતિ રાવણની સંસ્કૃતિ થશે. રાવણ પાસે બળ, બુદ્ધિ, ધન બધું હતું. જળ ને સ્થળના બધા દેવોને તેણે વશ કર્યા હતા. સોનાની લંકાનો તે સમ્રાટ હતો ને સ્વર્ગસુધી તેની ધાક હતી. પરંતુ તેની લોલુપતાને લીધે અહંકારી થઈને તે તેનો ને બીજાનો વિનાશ કરી બેઠો. સંસારને ને માનવજીવનને એવા સર્વનાશથી બચાવવા હોય તો પ્રકૃતિની સાથે પરમાત્મામાં પણ ઓતપ્રોત થતાં શીખવાની જરૂર છે; બહારની દુનિયાની પેઠે અંદરની દુનિયામાં ડોકિયું કરવાની ને સાચા અર્થમાં માનવ થવાની જરૂર છે.

શૌનકની ઈચ્છા એવા મહામાનવ થવાની હતી. તેથી તેણે અંગિરા ઋષિની મુલાકાત લીધી. ઋષિની પાસે પહોંચીને તેણે પ્રશ્ન કર્યો : ‘પ્રભુ, કોને બરાબર જાણવાથી આ બધાનું યથાર્થ જ્ઞાન થઈ જાય છે? કૃપા કરીને મને એ વાત સમજાવો.’

શૌનકના પ્રશ્નને જરા શાંતિથી સમજવાની જરૂર છે. સંસાર-નું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની તેની ઈચ્છા છે ખરી પરંતુ તે માટે તે જુદી જ પદ્ધતિનો આધાર લેવા માગે છે. સંસારના રહસ્યનું જ્ઞાન બે રીતે થઈ શકે છે : એક તો આધુનિક વિજ્ઞાનની રીત છે. તે રીત પ્રમાણે પદાર્થોનું પૃથક્કરણ કરી તેમનામાં રહેલા સમાન તત્ત્વને શોધી કાઢવામાં આવે છે. બાહ્ય જગતની મદદથી તે પદ્ધતિ આગળ વધે છે, ને છેવટે પદાર્થોની અંતરંગ એકતાની શોધમાં પરિણમે છે. તેમાં ઘણા પદાર્થોના જ્ઞાનથી છેવટે એક પદાર્થના જ્ઞાનપર પહોંચવામાં આવે છે. બીજી રીત આત્મિક સાધનાની છે. તે પદ્ધતિ પ્રમાણે સાધક સૌથી પહેલાં બાહ્ય જગતથી ઉપર

ઊઠીને પોતાની તદ્દન પાસેની ને અંદરની દુનિયાનું દર્શન કરવાનો પ્રયાસ કરે છે, ને છેવટે આત્માની અનુભૂતિ કરી તે આત્માને સંસારના સઘળા પદાર્થોમાં અનુભવે છે. એ રીતે તે પદાર્થો અથવા તો જડ ને ચેતનમય સંસારની આંતરિક એકતાનો અનુભવ કરે છે.

આધુનિક વિજ્ઞાન ને આધ્યાત્મિકતા વચ્ચે એ રીતે પહ્લતિ-ઓનો ભેદ છે—જો કે આખરે બંને પદાર્થોની અંતરંગ એકતાના સિદ્ધાંતપર પહોંચી જાય છે; પરંતુ એક બીજી વાત ખાસ યાદ રાખવા જેવી છે કે વિજ્ઞાનની શોધ બુદ્ધિ, આવડત ને તક્ષીનતા માગી લે છે છતાં તેમાં શોધ કરનારો ને શોધ કર્યા પછીનો માનવ સાચા અર્થમાં માનવ થયો હોય છે યા તો નીતિ, સદાચારથી સંપન્ન હોય છે એમ નથી. તે ઉત્તમ ને વિરલ પ્રકારની બૌદ્ધિક પ્રતિભાથી સંપન્ન હોય છે ખરો, પરંતુ હૃદયશુદ્ધિ અથવા જે ગુણો માનવને સાચા અર્થમાં માનવ ને પશુથી શ્રેષ્ઠ બનાવે છે તે તેનામાં હોય છે જ એવું નથી. હોય કે ન પણ હોય. તેવી યોગ્યતા તેની શોધની શરૂઆત કે છેવટની જરૂરી શરત નથી હોતી. તેથી ન્યૂટન ને આઈન્સ્ટાઈન જેવા આદર્શ માનવતાવાદી વૈજ્ઞાનિકો પ્રમાણમાં ઓછા પાકે છે; પરંતુ આધ્યાત્મિકતાકે આત્મિક સાધનાની વાત જુદી છે. તે તો માનવની પોતાની અંદરથી શરૂ થાય છે ને તેને મધ્યબિંદુ તરીકે રાખીને જ વિકસે છે. માનવની પોતાની સુધારણા, શુદ્ધિ ને સાત્ત્વિકતા તરફ તે ખાસ ધ્યાન આપે છે. તેથી તેના આરંભમાં, તેની વચગાળાની દશામાં ને તેના અંતમાં માનવ સાચા અર્થમાં માનવ થવાની દીક્ષા લઈને પોતાના સ્વભાવની આમૂલ ક્રાંતિ કરી અવનવો બન્યો હોય છે. આત્મોન્નતિમાં

હૃદયશુદ્ધિ ખાસ મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે. તેના વિના પરમાત્મદર્શન કે પરમ શાંતિ નથી મળી શકતી. તેવા સાચા માનવના હાથમાં વિજ્ઞાનની શોધો આવે તો તે સંસારને માટે હાનિરૂપ નહિ પરંતુ લાભકારક થઈ પડે. નહિ તો કોઈ વાર વિનાશક પણ થઈ જાય. માટે જ વિજ્ઞાનમાં રસ લેનાર માણસે ને બીજા બધાએ આધ્યાત્મિકતાને અપનાવવાની આવશ્યકતા છે.

વિજ્ઞાન માણસને સુખ, સંપત્તિ ને સગવડનાં નવાં નવાં સાધનો આપે છે તેમ આખ્યાં કરશે, પરંતુ તેનો લાભ લેનારો માણસ વિવેકી, માનવતાવાદી ને સંયમી નહિ હોય તો તેથી પોતાને ને બીજાને લાભ નહિ પહોંચાડી શકે—સુખી પણ નહિ કરી શકે. માટે જ વિજ્ઞાનના આ વધતા જતા જમાનામાં હૃદય-શુદ્ધિ ને મનના સંયમની સાધના તરફ વળવાની જરૂર છે. વિજ્ઞાન ને આધ્યાત્મિકતાના સમન્વયની જરૂર છે. એક નવા નવા આવિષ્કારો કરે ને બીજાથી માનવને પોતાને ને સમસ્ત સમાજને સમાનતા, સુખ, શાંતિ ને સદુપયોગની દૃષ્ટિ મળે. વિજ્ઞાન વિમાનો બનાવશે, નવા ચંદ્ર ને ઉપગ્રહોને રમતા મૂકશે, ઉત્પાદન વધારશે, માનવશ્રમને ઓછો કરશે, ને બીજાં સુખનાં સાધનો પેદા કરશે, પરંતુ પૃથ્વીપર પ્રેમ, શાંતિ, સંપ, સહકાર, સંયમ ને નિર્ભય સેવાવૃત્તિથી જીવવાનું નહિ શીખવી શકે; વસુધાને વિશાળ કુટુંબ માનીને જીવનને સૌના હિત માટે યજ્ઞમય કરવાનું નહિ શીખવી શકે; પોતાની અંદરની પ્રકૃતિનું પૃથક્કરણ કરતાં શીખવીને તેને દેવી બનાવી જીવનનો આનંદ લેવાનું નહિ શીખવી શકે; મનની સ્થિરતા ને ઈંદ્રિયોના સંયમનો પાઠ શીખવીને માનવતાથી સમૃદ્ધ થવાનું નહિ શીખવી શકે; પૃથ્વી પર, પયગંબરોના શબ્દોમાં કહીએ

તો 'પરમ પિતા પરમાત્માના સામ્રાજ્યને' નહિ સ્થાપી શકે; ને પરમાત્માની અનુભૂતિ કે પ્રાપ્તિ પણ નહીં કરાવી શકે. આ જગત-માં શાંતિપૂર્વક શ્વાસ લેવા જે સંપ, સહાનુભૂતિ ને સેવાની ઉત્તમ ભાવનાઓની જરૂર છે તે આધ્યાત્મિકતા જ આપી શકશે. માટે જ એના તરફ આદર કેળવી એને અમલમાં મૂકવાની જરૂર છે. આપણે એવી દુનિયા ને એવી માનવજાતિની જરૂર છે.

શૌનકના શબ્દોનો સાર કોઈએ એવો નથી લેવાનો કે એકના જ્ઞાનથી બધા વિષયો ને પદાર્થોનું પૂરું જ્ઞાન થઈ જશે. એકના જ્ઞાનથી પદાર્થોના અંતરંગ સ્વરૂપનું અથવા પદાર્થોમાં વ્યાપક થઈને રહેલા મૂળભૂત તત્ત્વનું જ્ઞાન થઈ જશે એમ જ સમજવાનું છે. ઈતિહાસ ને ભૂગોળનું જ્ઞાન, રાંધણકળાનું જ્ઞાન ને એવું બધું જ્ઞાન નહિ. તેવા જ્ઞાનની કોઈને ઈચ્છા હોય તો તે મેળવી શકાય છે. તેને માટે વિશેષ જાતની સાધનાનો આધાર લેવો પડે છે. તેનું થોડું વર્ણન પાતંજલ યોગદર્શનના વિભૂતિપાદમાં કરેલું છે. પરંતુ શૌનકને તેવા બહુ વિષયના જ્ઞાનની ઈચ્છા નથી. તે તો સૌના મૂલાધાર એવા કોઈ એક તત્ત્વના જ્ઞાનની જ ઈચ્છા રાખે છે ને તે માટે જ તેનો પ્રશ્ન છે.

My Bharat Yatra

Vikash Desai, (U. S. A.)

My trip to India was and will be a very memorable one because Maa helped us all see India through Her eyes and that is why I feel that I enjoyed India.

I loved every place we went to in India but I really loved it in Swargarohan. It was so peaceful, all the people there were so friendly and they cared for us so much. Our second day in Swargarohan was so welcoming to me. Shamir and satyin were carrying Prabhuji's swaroop all around Swargarohan and went downstairs to the hall where they stood in the middle. Maa then told everyone to do garba around the swaroop Shamir and Satyin were holding. I was standing on the side for a while because I was shy and I didn't really know how to do garba. Somehow I got over that, I think Maa helped me, and I was doing garba by Jagrutbhai and Druvbhai. The musicians were getting everyone into the dhun by going faster and getting louder. I could feel vibrations I never felt in the L. A. satsungs.

On August 15 th, India's independence day and Prabhuji's birthday, everyone in Swargarohan stood in front of the Kutia to salute the flag. We all learned how to come to the saluting position and some other military positions. When the flag was released, everyone saluted the flag and we all sang India's national anthem "Jana Gana Mana". When we started singing, I got the chills and I knew that India was my real home, something I never felt when we sing the United States national anthem.

On August 13th, Bhavnamasi, Gitamami, and Sureshmama worked very hard to write a play for us. On August 14th Satyin, Pavan, Tejal and I, all started practicing our lines. Satyin was Gandhiji and he recited a few lines from the Geeta, Tejal was Maa and she did some basic yoga exercises, Pavan was Prabhuji who shared some of his aims on life and I was the narrator. On August 15th we did our play. As Pavan finished his role as Prabhuji, he and Tejal sat in meditation on each side of satyin who sat in the middle of the aisle with his small cotton machine while I

sat in the back playing the harmonium and singing "Vaishnav Jana To." Somebody told me that on the night before our play, while our group was at the hotel, Maa asked everyone at Swargarohan to sing "Vaishnav Jana To." but nobody knew the words. I was glad I got this opportunity to sing it for Maa.

Maa made this trip possible for all of us and I thank Maa for that because we all had our reasons for not going in the beginning, but through Maa's grace, we all make it to India. I am so glad I went because I know I would have regretted not going.

Jai Krupalu Maa.

कोनो कोनो संग नलि करवो.

धूर्त, कोधी, शठ, क्रूर, जुगारी, यपण, भव, पतित,
नास्तिक तथा कुटिलजनोनो संग करवो उचित नथी.

शुं शुं करवामां अलित नथी थतुं.

१. सद्याचारीनी संगति.
२. विद्वान साथे ईश्वर संबंधी यर्था.
३. निर्वोषी साथे मैत्री.

મારી ભારત યાત્રા

મૂળ લેખક : વિકાસ દેસાઈ, વિદ્યાર્થી, અમેરિકા.
અનુવાદ : તંત્રી

મારી ભારત યાત્રા ખૂબ જ યાદગાર થઈ અને બની રહેશે કારણ કે પૂ. માએ અમને બધાંને તેઓની દૃષ્ટિથી ભારતને નિરખવામાં મદદ કરી. એટલે તો મને લાગે છે કે મને ખરે જ ભારતમાં મજા આવી.

ભારતમાં જે સ્થળોની અમે મુલાકાત લીધી તે બધાં જ ગમ્યાં, પરંતુ મને ખરેખર સૌથી વધારે સ્વર્ગીરોહણ જ ગમ્યું. તે ખૂબ જ શાન્ત સ્થળ છે. ત્યાંના બધા જ લોકો ખૂબ મળતાવડા અને અમારી ખૂબ કાળજી રાખતા. સ્વર્ગીરોહણમાં અમારો બીજો દિવસ મારા માટે ખૂબ આવકારપૂર્ણ બની ગયો. શમીર અને સત્યેન પ્રભુજીનાં મોટાં સ્વરૂપો ઉચકીને સ્વર્ગીરોહણના યોગ-તીર્થમાં બધે ફરેલા અને દાદર ઉતરી હોલની આગળ વચ્ચે આવી ઊભા રહ્યા. તો પૂ. માએ સહુને સૂચના આપી કે શમીર અને સત્યેને પકડેલાં સ્વરૂપોની આસપાસ ગરબા કરો. થોડી ક્ષણો માટે હું એકબાજુ ઊભો રહ્યો કારણ કે મને શરમ લાગતી હતી અને ગરબામાં કેમ ફરવું તે આવડતું પણ ન હતું. પૂ. માએ જાણે મને મદદ કરી અને કોણ જાણે કેમ મારો સંકોચ દૂર થઈ ગયો ને હું પણ જાગ્રત અને ધ્રુવ સાથે ગરબામાં જોડાઈ ગયો! સંગીતનાં વાદ્યો વગાડનારા દરેકને ધૂન બોલાવવામાં સામેલ કરી રહ્યા હતા અને ખૂબ મોટેથી અને ઝડપથી ધૂનની રમઝટ મચી રહી હતી.

એ વખતે મને જે સ્પંદનોનો અનુભવ થયો તેવો લોસ એન્જેલેસના અમેરિકાના સત્સંગમાં ક્યારેય થયો નથી.

પંદરમી ઓગસ્ટ—ભારતનો સ્વાતંત્ર્યદિન અને પ. પૂ. યોગેશ્વરજીનો જન્મદિન. તે દિવસે સ્વર્ગીરોહણમાં કુટિયાની આગળ ધ્વજને સલામી આપવા બધા ઊભા છે. અમને બધાંને જાણવા મળ્યું કે ધ્વજવંદન વખતે સલામી આપતાં કેવી રીતે ગોઠવાવું તેમ જ સૈનિકોએ (સલામી આપતાં) કેવી રીતે ઊભા રહેવું. ધ્વજ જ્યારે લહેરાવવામાં આવ્યો, ત્યારે દરેકે તેને સલામી આપી અને ભારતનું રાષ્ટ્રગીત ‘જનગણ મન’ સમૂહમાં ગાયું. અમે જ્યારે આ રાષ્ટ્રગીત ગાવા માંડ્યું ત્યારે એક ધૂજારી મારા શરીરમાં પ્રસરી ગઈ અને મને સમજાયું કે મારું ખરું વતન તો ભારત છે. જ્યારે અમેરિકાનું રાષ્ટ્રગીત ગાતાં મને કદી આવો અનુભવ થયો નથી.

ભાવનામાસી, ગીતામામી અને સુરેશમામાએ ૧૩મી ઓગસ્ટે અમારે માટે ભજવી શકાય તેવી રચનાઓ લખવા માટે ભારે મહેનત ઊઠાવી. ૧૪ ઓગસ્ટના રોજ સત્યેન, પાવન, તેજલ અને હું અમારે સ્ટેજ ઉપર રજૂ કરવાની કાર્યક્રમની પંક્તિઓની તૈયારી કરી રહ્યાં હતાં. સત્યેનને ગાંધીજીનો અભિનય કરતાં ભગવદ્ગીતાની થોડી પંક્તિઓ બોલવાની હતી, તેજલે માના પાત્રની રજૂઆતમાં કેટલાંક યોગીક આસનો કરવાનાં હતાં. પાવને પૂ. યોગેશ્વરજીના પાત્રની રજૂઆત કરતાં તેઓના જીવનના ધ્યેય વિષેનાં મંતવ્યો મારે બોલવાનાં હતાં. ૧૫ મી ઓગસ્ટે અમે અમારો અભિનય પૂરો કર્યો. પૂ. ગુરુદેવના પાત્રની પૂર્ણાહુતિ થતાં તેજલ સાથે ધ્યાનમાં બેસવાનું હતું, જ્યારે સત્યેને વચમાં

બેસી ચરખો કાંતવાનો હતો, જ્યારે મારે હાર્મોનિયમ ઉપર 'વૈષ્ણવ જન તો એને રે કહીએ' ગાવાનું હતું, તે મેં ગાયું. કોઈકે મને કહ્યું કે આગલી રાતે પૂ. માએ આ ભજન સ્વર્ગીરોહણના સાધકોને ગાવા કહેલું પણ કોઈને તે પૂરું મોઢે આવડતું ન હતું. અમારો મુકામ ત્યારે પાસેની હોટેલમાં હતો. મને એ જાણીને ખુશી થઈ કે પૂ. માને એ ભજન સંભળાવવાની મને તક મળી.

પૂ. માએ જ અમારા સહુ માટે ભારતની આ યાત્રા શક્ય બનાવી, તે માટે અમે તેઓના આભારી છીએ. ભારત યાત્રા માટે આવતાં પહેલાં શરૂમાં અમારાઓના દરેકને કંઈ ને કંઈ અડચણોનાં કારણો હતાં, (પણ તે બધાં દૂર થઈ ગયાં) અને પૂ. માની કૃપાથી જ અમે બધાં સાથે ભારત આવી શક્યાં. મને એ વાતનો આનંદ છે કે હું તેમાં જોડાયો. ન જોડાયો હોત તો પાછળથી પસ્તાવાનો વારો આવત. જય કૃપાળુ મા.

બુદ્ધિમાને કંઈ કંઈ બાબતો પ્રગટ ન કરવી.

૧. પોતાના ધનનો નાશ.
૨. મનનું દુઃખ.
૩. પોતાના ઘરમાંનો દુરાચાર.
૪. કોઈએ કરેલી છેતરપીંડી.
૫. કોઈએ કરેલું અપમાન.

* સતગુરુ યોગેશ્વર પ્રત્યેની ઝંખના *

જય યોગેશ્વર, જય યોગેશ્વર, જયુ નામ રૂપાળું;
મન-મંદિરમાં વસી ગયેલું મુખમંડળ નિહાળું.
જય યોગેશ્વર૦

કરુણાના અવતાર કૃપાળુ, કરુણા કરતા રહેજો;
અગણિત છે ઉપકાર તમારા, સદાય સંભાળ લેજો.
જય યોગેશ્વર૦

હિમાળો બોલાવે સાધકને, સાધનામાં સહાય કરજો;
દીન-દુષ્ટિયાના દુઃખ દયાળુ, વરદ હસ્તે હરજો.
જય યોગેશ્વર૦

પરમ કૃપાળુ પરમેશ્વરને પામવા મથુ દિનરાત;
પૂજા-આરતી કંઈએ ન જાણું, જાણી આપની અમી રાત.

જય યોગેશ્વર૦
કંટક છાયો પંથ યોગીનો, કર કમંડળ નહીં ધારું;
ગેબી નાદ સંભળાવો સતગુરુ, "નિર્ભય" થાય ચિત્ત મારું.
જય યોગેશ્વર૦

એન. કે. વૈષ્ણવ, ભાવનગર.

ઋગ્વેદમાં વાગ્-આમ્બૃણી શક્તિ

લક્ષ્મણ જોષી

વાગ્-દેવી એટલે અમ્બૃણ નામના ઋષિની પુત્રી હોવાથી તેને આમ્બૃણી કહે છે. વાગ્-આમ્બૃણી શક્તિ એ સર્વેશ્વરી છે—સર્વ ઉપર શાસન કરનારી છે. ચંડીપાઠમાં એને વિશ્વેશ્વરી કહી છે (૧-૭૦). એ જ મા માયાનિદ્રામાં ધોરતા જીવને જગાડી શકે છે. જે સાધક યોગેશ્વર બને—યોગ ઉપર પ્રભુત્વ મેળવે તે સાધક, કરુણાથી આર્દ્રચિત્તવાળી સર્વેશ્વરીને જાણી શકે છે. યોગ એટલે શું? વાસનાના વિયોગને યોગ કહે છે (યોગવાસિષ્ઠ ૬-૩૭-૧). પ્રાણાયામાદિને પણ યોગ કહે છે. વળી, શુભેચ્છા, શુભવિચારણા, તનુમાનસા વગેરેને પણ યોગની સાત ભૂમિકાઓ કહે છે. આમ આવા આત્મજ્ઞાનને પણ યોગ કહે છે. તેથી મનુષ્યે વાસનાત્યાગ અથવા પ્રાણાયામાદિ અથવા સમ્યગ્ આત્મજ્ઞાન—આમાંથી કોઈ પણ યોગનો પ્રારંભ નિષ્ઠાથી કરવો જોઈએ. એમ થાય તો જ વાગ્-આમ્બૃણી પરમાનંદરૂપ જગદંબાનો અનુભવ શક્ય બને છે.

ઋગ્વેદ(૧૦-૧૨૫)માં પરમચૈતન્યરૂપા મા સરસ્વતી કહે છે : રુદ્રો અને વસુદેવતાઓ, આદિત્યો અને વિશ્વદેવો સાથે હું વિચરણ કરું છું. મિત્ર, વરુણ, ઈન્દ્ર, અગ્નિ અને અશ્વિન દેવતાઓમાં હું શક્તિ ભરું છું. સોમરસની આનંદ આપવાની શક્તિ મારી છે. ત્વષ્ટા (વિશ્વકર્મા), પૂષા અને ભગને હું શક્તિ આપીને પોષું છું. બીજાના સુખ માટે સ્વસુખનો ભોગ આપનાર, જે યજમાન બને છે તેને માટે હું ધનને ધારણ કરીને આપવા

તેયાર જ ઊભી છું. (અહં દધામિ દ્રવિણમ્ ૧-૨) . આવા યજમાને પોતાના સદાચરણરૂપી હૃદયથી દેવતાને—દિવ્યતાને—સંતને તૃપ્ત કરવા જોઈએ. ઉપરાંત યજમાને સોમરસના સેવનથી—સંયમનિયમના લયબદ્ધ જીવનથી ભક્તિરસના આનંદને પ્રકટ કરતા રહેવું જોઈએ. મા સરસ્વતી કહે છે : શાસન કરનારી હું છું. લોકોને માટે ધનનો જોગ કરાવી દેનારી હું છું. હું જ્ઞાનસ્વરૂપવાળી ચિદાનંદમયી છું. હું સર્વત્ર છું અનેકોમાં મારો આવેશ આવે તેમ હું પ્રવેશું છું !

મનુષ્ય હાથમાં અન્નનો કોળિયો લઈને પોતાના મુખમાં મૂકે છે. આ ક્રિયા કોની શક્તિથી થાય છે? માત્ર જગદંબાની શક્તિથી જ ! મનુષ્યની જોવાની, શ્વાસ લેવાની અને સાંભળવાની જે શક્તિ છે તે માની છે. મને જે ન માને તેનું જીવન દિવ્યાનંદ વિના ક્ષય પામી જાય છે. હે બહુશ્રુત સાધક, તને અધ્યાત્મ જીવનમાં શ્રદ્ધ છે તેથી તને હું સાક્ષાત્ જગદંબા કહી રહી છું. તું સાંભળી લે.

અહમ્ એવ સ્વયમ્ इदं वदामि—હું જ પોતે આ વસ્તુ વદું છું, જેનો અનુભવ દેવો અને માનવોએ કરેલો છે. જે સાધકની હું કામના કરું છું તેના જીવનનું હું ઊર્ધ્વીકરણ કરું છું; તેને હું સર્વક બ્રહ્મા બનાવું છું, તેને હું ઋષિ બનાવું છું; તેને હું સૂક્ષ્મ બુદ્ધિવાળો સુમેધસ્ બનાવું છું. આ જગતમાં બ્રહ્મનો અર્થાત્ સાચા જ્ઞાનનો જે જે વિરોધ કરનારા છે તેમને હણવા, ભગવાન રુદ્રને, ધનુષ્યમાં બાણ હું ચડાવી આપું છું. મારા ઉપાસકજન માટે હું યુદ્ધ પણ કરું છું. દુલોકમાં અને પૃથ્વીમાં સર્વત્ર હું પ્રવેશેલી જ છું.

હું સરસ્વતી વાગ્-આમ્બૃણી પરમાત્માના મસ્તકરૂપ દુલોકને

ઉત્પન્ન કરું છું. મારું મૂળ ઊદ્ધળતા ચૈતન્યસાગર પરમાત્મામાં છે. અગ્નિથી જેમ તેની દાહકશક્તિ કદી છૂટી પડી ન શકે. દાહક શક્તિ ન હોય તો તે અગ્નિ ન હોય; અને અગ્નિ ન હોય તો દાહક શક્તિ ન હોય. નિષ્ક્રિય રહે ત્યારે બ્રહ્મ કહેવાય, જગત રચવા સક્રિય બને ત્યારે તેને વિશ્વેશ્વરી વાગામ્બૃણી જગદંબા કહેવાય. જગતને મોહના નશામાં નાંખીને સ્વરૂપને ભૂલાવી દેનારી એ જ મા છે; અને સ્વરૂપનું ભાન કરાવનારી પણ એ જ મા છે! (મુક્તે: હેતુભૂતા અને સંસારબન્ધહેતુશ્ચ સૈવ સર્વેશ્વરેશ્વરી |—ચંડીપાઠ અધ્યાય ૧, પદ્ય ૫૭, ૫૮).

માનો મહિમા અપાર છે. અહીં 'મહિમા' શબ્દથી છાંન્દોગ્ય ઉપનિષદ્દનો મહિમા યાદ આવે છે. નારદજીને સનત્કુમારે પ્રાય: ૨૨ તત્ત્વો પછી ભૂમાનો ઉપદેશ આપ્યો. ભૂમા એટલે વ્યાપકતા, સર્વસામાન્ય, બ્રહ્મ. નારદજી પૂછે છે—ભૂમા શેના આધારે? સનત્કુમારે કહ્યું—સ્વે મહિમ્નિ યદિ વા ન મહિમ્નિ ઇતિ |—છાન્દો. ૭-૨૪-૧; ભૂમા પોતાના મહિમાના આધારે છે અથવા જે એમ તર્ક ખેંચવામાં આવે તો ભૂમા પોતાના મહિમાના આધારે નથી! મહિમા અને ભૂમા એ ભિન્ન નથી. ભૂમા એ જ મહિમા છે એ જ મા વાગામ્બૃણી સ્નેહાર્દ્રચિત્તા સરસ્વતી છે. જેમની પ્રેરણાથી આ લેખ લેખાયો તે લેખ, મા સર્વેશ્વરીનાં ચરણોમાં સર્વંદન સમર્પિત.

શ્રીમદ્ભાગવતમાં સત્યવિચાર

પ્રા. ડો. શાન્તિકુમાર પંડ્યા

શ્રીમદ્ભાગવત મહાભારતનો વાર્તિક ગ્રંથ છે. વાર્તિક ગ્રંથની કોઈ પણ વિભાવનાને ચર્ચતા હોઈએ ત્યારે મૂળ ગ્રંથથી નિરપેક્ષ રહીને એ ચર્ચા કરવી શક્ય જ નથી. વિદ્વાનોએ વાર્તિકની વ્યાખ્યા કરતાં કહ્યું છે:—

ઉક્તાનુક્તદુરુક્તાનાં ચિન્તા યત્ર પ્રવર્તેત |

તં ગ્રન્થં વાર્તિકં પ્રાહુર્વાર્તિકજ્ઞા મનીષિણ: ||

પરાશર પુરાણ, અ. ૧૮

મૂળ ગ્રંથમાં જે કહ્યું હોય એની અધિક મીમાંસા કરવામાં આવે, ન કહ્યું હોય—કહેવાનું રહી ગયું હોય તે કહેવામાં આવે, ઉમેરવામાં આવે અને જે ખોટું કહેવાયું હોય એને સુધારવામાં આવે તે ગ્રંથને વાર્તિક કહે છે.

શ્રીમદ્ભાગવતમાં મહાભારતની કથા અને પાત્રપરંપરાનું અનુસંધાન છે. કુરુકુળનો વંશજ પરીક્ષિત અને ધર્મપુરુષ વિદૂર એના શ્રોતાઓ છે. ભાગવતકારે પોતે સ્વીકાર્યું છે તેમ શત-સાહસ્રી—એક લાખ શ્લોકોનો મહાગ્રંથ મહાભારત લખવા છતાં મહર્ષિ વ્યાસ ઉદ્વિગ્ન હતા. મહામુનિ નારદજીએ એમને શ્રીમદ્-ભાગવત લખવાની સલાહ આપી—

વિચક્ષણોઽસ્યાર્હતિ વેદિતું વિભોરનન્તપારસ્ય નિવૃત્તિત: સુખમ્ |

પ્રવર્તમાનસ્ય ગુણૈરનાત્મનસ્તતો ભવાન્દર્શય ચેષ્ટિતં વિભો: ||

શ્રીમદ્ભાગવત ૧-૫-૧૬

મહાભારતની કથાને મોક્ષ અર્થના સંદર્ભમાં જ્યાં વિસ્તારવી કે સ્પષ્ટ કરવી જરૂરી લાગી, ન કહેવાયેલું કહેવું જરૂરી લાગ્યું અને જે કંઈ મઠારવા જેવું લાગ્યું તે મઠારીને મહર્ષિએ “ભાગવતી કથા” રચી. મહર્ષિ વ્યાસજી કુરુકુળની પાંચ પાંચ પેઢીના સાક્ષી છે. પોતાના દીર્ઘ આયુષ્યમાં એમણે સમષ્ટિના સત્યને અનેકવાર ઉવેખાતું, અકળાતું, મુંઝાતું, મૂરઝાતું કે ઝંખવાતું જોયું છે. પાંચ પાંચ પેઢીના અનેક સારા માઠા પ્રસંગોએ એમણે સત્યની વિટંબણા અને વિડંબના પણ થતી જોઈ છે. મોટા ભાગના પ્રસંગોના એ પોતે સાક્ષી છે. બીજાની પાસે સાંભળીને એમણે કશું કહેવાનું નથી અને તેથી જ તેઓ પૂરેપૂરા શ્રદ્ધેય છે.

મહાભારતકારે જુદા જુદા પ્રસંગો કે ઘટનાઓનો મર્મ ઉદ્ઘાટિત કરી સત્ય અને ધર્મનો સંબંધ પ્રસ્થાપિત કર્યો. મહાભારતની સત્યની વિભાવનાને સારરૂપે રજૂ કરવી હોય તો આ શ્લોકમાં તે જોઈ શકાય.

સત્યસ્ય વચનં શ્રેયઃ સત્યાદપિ હિતં ભવેત્ ।

યદ્વૃત્તહિતમત્યન્તં એતત્સત્યં પરં મમ ॥

કર્ણપર્વ, અ. ૬૯

“સત્યવચન જ કલ્યાણકારી છે. સત્ય કરતાં હિતકારી વચન વધારે કલ્યાણકારી છે.” કૃષ્ણ કહે છે, “સર્વ પ્રાણીનું જેમાં હિત છે તેને જ હું સત્ય માનું છું.” આગળ તેઓ કહે છે—

સત્યસ્ય વચનં સાધુ ન સત્યાત્વિદ્યતે પરમ્ ।

તત્ત્વેનૈતત્ સુદુર્જેયં યસ્ય સત્યમનુષ્ટિતમ્ ॥

કર્ણપર્વ, અ. ૬૯

સત્ય વચન સાધુ-શ્રેષ્ઠ છે. સત્યથી પર કંઈ જ નથી છતાં

સત્યનું અનુષ્ઠાન કરનારાઓ પણ સત્યના તત્ત્વને જાણી શક્યા નથી. એક માત્ર ક્રાન્તિકારી કૃષ્ણે સત્યને સાચા અર્થમાં પ્રમાણ્યું અને તેથી જ તે ધર્મગોમા બની રહ્યા. ક્રાન્તિવીર હોવા ઉપરાંત એ ધર્મવીર પણ હતા. કાલગ્રસ્ત નિયમો કે રૂઢિઓને ફગાવી દેવી એ પણ ક્રાન્તિવીર અને ધર્મવીરનું લક્ષણ છે. મહાભારતે માત્ર ધર્મની જ વ્યાખ્યા નથી કરી પણ એવા ધર્મની વાત કરનાર કે તે પ્રમાણે આચરણ કરનાર ધર્મપુરુષની લાયકાત પણ સ્પષ્ટ બતાવી છે. તુલાધાર અને જાજલિના સંવાદમાં તુલાધારે જાજલિને કહ્યું હતું.

સર્વેષાં યઃ સુહૃન્નિત્યં સર્વેષાં ચ હિતે રતઃ ।

મનસા કર્મણા વાચા સ ધર્મ વેદ જાજલે ॥

મહાભારત, ૧૨-૨૫૪-૯

કૃષ્ણ સહુના મિત્ર બનીને રહ્યા. સહુને ઘટતી સહાય કરી. સહુને મહાસંહારમાંથી બચાવવાનો પ્રામાણિક પુરુષાર્થ કરતા રહ્યા. સર્વ પ્રાણીઓનું હિત ઈચ્છ્યું. દુર્જનોને ક્યારેક બળથી તો ક્યારેક કળથી હણ્યા. સર્વાર્મ્મા હિ દોષેણ ધૂમેનાગ્નિ રિવાવૃતાઃ એ કૃષ્ણનું તારણ હતું. સમાજમાં છીએ તો નિતાન્ત નિર્દોષ કર્મ શક્ય જ નથી. આપણે માટે નહિ તો સમષ્ટિને માટે પણ કેટલાંક સમાધાન કરવાં પડે, એટલે વિગતજ્વર થઈને સંપૂર્ણ અનાસક્તભાવે અને છતાં સમજણપૂર્વક પોતાનું યુગકાર્ય કરતા રહ્યા. એમણે પ્રતિજ્ઞાઓ તોડી, ક્યારેક કહેવાતા અધર્મનો આશ્રય લીધો. અસાધારણ મુન્સદ્દીગીરી બતાવીને કાંટાથી કાંટાને દૂર કર્યો અને છતાં ધર્મ સંસ્થાપનાના બૃહદ્ધર્મને વળગી રહ્યા.

મહર્ષિ વ્યાસ કૃષ્ણને સત્યસ્વરૂપ માને છે. મહાભારતમાં

જેમનું સત સંકીર્તન કર્યું તે કૃષ્ણ માટે તેઓ કહે છે—

ભગવાન્વાસુદેવશ્ચ કીર્ત્યતેઽત્ર સનાતનઃ ।

સ હિ સત્યમૃતં ચૈવ પવિત્રં પુરુષોત્તમ ॥

આદિપર્વ, ૧-૧૯૨

શ્રીમદ્ભાગવતમાં તેઓ કૃષ્ણને “કૃષ્ણાસ્તુ ભગવાન્સ્વયમ્” કહી અભિનંદે છે પણ આ ગ્રંથમાં કૃષ્ણભક્તિ વધારે પરિષ્કૃત થઈ છે. મૂર્તમાંથી અમૂર્ત તરફ ગતિ કરી છે. સત્યનું એક નિરપેક્ષ રૂપ છે જેને માત્ર યોગીઓ જ આંબી શકે. સત્યના આ નિરપેક્ષ રૂપસુધી પહોંચનારા વિરલ મહામાનવોમાં કૃષ્ણ એક છે. કૃષ્ણ સત્યનો પર્યાય છે એટલે જ તે શ્રીમદ્ભાગવતકાર આ શાસ્ત્રના આદિ, મધ્ય અને અંતમાં પણ સત્યની સ્તુતિ કરે છે.

શ્રીમદ્ભાગવતના પ્રથમ શ્લોકમાં જ શ્રીકૃષ્ણનું નામ પાડ્યા-વિના એમનું પરમ સત્ય તરીકે ધ્યાન કરવામાં આવ્યું છે.

જન્માદ્યસ્ય યતોઽન્વયાદિતરત્શ્ચાર્થેષ્વભિજ્ઞઃ સ્વરાદ્,

તેને બ્રહ્મ હદા ય આદિકવચે મુહ્યન્તિ યત્સૂરયઃ ।

તેજોવારિમૃદાં યથા વિનિમયો યત્ર ત્રિસર્ગોઽમૃષા,

ધામ્ના યેન સદા નિરસ્તકુહકં સત્યં પરં ધીમહિ ॥

શ્રીમદ્ભાગવત, ૧-૧-૧

“સત્યં પરં ધીમહિ” પદો મંત્રસ્વરૂપ છે અને એ મંત્રનો વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે “મનનાત્ મન્ત્રઃ” એ વ્યુત્પત્તિ પ્રસ્તુત લાગે છે. મનનવિના આ પદોની અવગતિ શક્ય જ નથી. આ શ્લોકના અર્થવિસ્તારમાં આખું વેદાન્તદર્શન સમાઈ શકે. શ્રી ચૈતન્ય મહાપ્રભુએ શ્રીમદ્ભાગવતને બ્રહ્મસૂત્રપરનું ઊંચામાં ઊંચું ભાષ્ય કહ્યું છે એ બાબત નોંધપાત્ર છે. (સ્વામીશ્રી માધવતીર્થ

અધ્યાત્મ ભાગવત પૃ. ૨૭) જે જગતનું ઉપાધાનકારણ અને નિમિત્તકારણ પણ છે એવા પરમ સત્યનું ચિંતન કરવાનું ભાગવત કહે છે. કોઈ વિશેષ સંપ્રદાય કે મત નહિ પણ સાર્વભૌમ સત્ય, સર્વકાલીન સત્ય અને સાર્વદેશિક સત્યનું પ્રતિપાદન કરવા શ્રીમદ્ભાગવતનો આવિર્ભાવ થયો છે. અવિદ્યાની નિવૃત્તિ કરાવી-ને બ્રહ્મસ્વરૂપનો બોધ કરાવવાનો ભાગવતનો ઉદ્દેશ છે અને અહૈતુકી-નિર્વ્યાજ ભક્તિ એ પરમ તત્ત્વને પામવાનું સાધન છે એ વાત શ્રીમદ્ભાગવતમાં ફરી ફરીને પ્રતિપાદિત કરવામાં આવી છે. પ્રાણીઓનું આત્યંતિક કલ્યાણ કે જેને મહર્ષિ વ્યાસજી સત્ય તરીકે ઓળખાવે છે એને સહજતાથી પ્રાપ્ત કરવાનો ઉપાય શો એ વારંવાર આવતો પ્રશ્ન છે. મહારાજ પૃથુએ સનકાદિ સિદ્ધ મુનિ-ઓની પૂજા કરીને પૂછ્યું—

તદહં કૃતવિસ્તમ્ભઃ સુહૃદ વસ્તપરિચિનામ્ ।

સંપૃચ્છે ભવ એતસ્મિન્ ક્ષેમઃ કેનાઙ્ગસા ભવેત્ ॥

શ્રીમદ્ભાગવત, ૪-૨૨-૧૫

“આપ સંસાર સંતમ જીવોના પરમ મિત્ર છો માટે આપમાં વિશ્વાસ લાવીને આટલું પૂછું છું કે આ સંસારમાં મનુષ્યનું સહેલાઈથી કલ્યાણ કેવી રીતે થાય?” સનત્કુમાર પૃથુના પ્રશ્નને અભિનંદે છે કારણ કે એ સર્વ ભૂતોની હિતચિંતાથી ઉદ્ભવેલો પ્રશ્ન છે.

સાધુ પૃષ્ઠં મહારાજ સર્વભૂતહિતાત્મના ।

શ્રીમદ્ભાગવત, ૪-૨૨-૧૮

એ પછી તેઓ વિવિધ રીતે અહૈતુક ભક્તિની પ્રશંસા કરી એનું સર્વોત્તમ સાધન તરીકે પ્રતિપાદન કરતાં કહે છે—

કૃच्छ्रो महानिह भवार्णवमप्लवेशां,
षड्वर्गनक्रमसुखेन तितीरिषन्ति ।
तत्त्वं हरेर्भगवतो भजनीयमद्भिश्च,
कृत्वोद्दुपं व्यसनमुत्तर दुस्तरार्णम् ॥

શ્રીમદ્ભાગવત, ૪-૧૨-૪૦

“જે લોકો મન અને ઈન્દ્રિયોરૂપી મગરોથી ભરેલા આ સંસાર સાગરને યોગ વ. દુષ્કર સાધનોથી પાર કરવા ઈચ્છે છે એમને માટે એ મુશ્કેલ છે કારણ કે એમને પાર ઉતારનાર શ્રી-હરિ નથી. પણ તમે તો ભગવાનનાં આરાધ્ય ચરણકમળોને નૌકા બનાવી અનાયાસે જ આ દુસ્તર સાગરને પાર કરી જાઓ.”

(ક્રમશઃ)

અંબાજીમાં ક્યાં ઉતરશો?

“સ્વર્ગારોહણ”

માતાજી જ્યોતિર્મયી વિશ્રામગૃહ

“સ્વર્ગારોહણ”, દાંતા રોડ, અંબાજી. (ઉ. ગુ.) ૩૮૫ ૧૧૦

એસ. ટી. ડી. ૦૨૭૪૯ / ટે. નં. ૬૨૨૬૯

સ્વર્ગારોહણ-એક ઉત્કૃષ્ટ સાધનાભૂમિ

(ગતાંકથી ચાલુ)

સાધકરામ

આ સ્વાધ્યાયમાં સર્વશ્રેષ્ઠ ‘શ્રી યોગેશ્વર લીલામૃત’ છે જે સાધકને સાવધાન કરનારું, સમજણ ધરનારું, ધીરજ, હિંમત ધરનારું બનાવે છે. પૂ. શ્રીના જીવનમાં સાધના માટેની, ધ્યેય પ્રાપ્તિ અર્થેની તીવ્રલગન દેખાય છે. ત્યાગ, તપસ્યા, ધીરજ, સમર્પણ કેવાં હોય? સમગ્ર અસ્તિત્વથી પ્રેમ કેવો હોય? તેનું દર્શન તેમાં થાય છે. ધ્યેય માટેની કૃનાગીરી જોઈને સાધક પોતાની જાતને સાધક તરીકે પૂ. શ્રી સાથે સરખાવે છે. અને પોતાની નબળાઈઓ એને સહજ જણાઈ આવે છે પોતે ધ્યેય માટે કેટલો ભોગ આપે છે. તન-મન-પ્રાણની કેવી તપસ્યા કરે છે! કેવો વિવેક, વૈરાગ્ય છે તેની સભાનતા આવે છે. અને સ્વાધ્યાય સાચા અર્થમાં સભાન કરાવનારો, સમજણ ધરનારો સાધનાપંથે વેગ આપનારો બની રહે છે. ભક્તદ્વયને પ્રેમપાન કરાવનારો જ્ઞાનની ઈચ્છવાળાને જ્ઞાનપ્રદાયક-પોષક બની રહે છે. લગભગ ૧૧-૩૦ કલાકે મંત્રગાન સાથે આ કાર્યક્રમની પૂર્ણાહુતિ થાય છે

૧૨ વાગ્યે ઘંટ વાગતા સૌ અન્નપૂર્ણાધામમાં પહોંચી જાય છે. ત્યાં પ્રસાદ માટેની સર્વ વ્યવસ્થા સ્વચ્છતા સાથે કરવામાં આવે છે. આ ભોજનપ્રસાદી સંપૂર્ણ સાત્ત્વિક હોય છે. શુદ્ધતાથી બનાવવામાં આવે છે. જેમાં કાંદા-લસણ વર્જ્ય છે. પ્રસાદ સાધકોની સાધનાને લક્ષમાં રાખીને પૂ. માએ પોતે જ સાધકોનાં મંતવ્યો લઈને વાર પ્રમાણે વ્યવસ્થા ગોઠવી છે. એમાં ખીચડી, શાક, બટાકાપૌઆ, મગ, ભાખરી, દાળ, ભાત, ઢોકળી વગેરે હોય

છે. બપોરના પ્રસાદસાથે છાશ અને સાંજના પ્રસાદસાથે દૂધ અચૂક હોય છે. એક સાધકને યોગ્ય પોષણ મળે, પ્રમાદ, આળસ, જડતા, તન-મનમાં ના થાય તેનો યોગ્ય ખ્યાલ રાખી આ વ્યવસ્થા કરી છે.

અહીં પ્રસાદ ગ્રહણ કરતાં પહેલાં પ્રભુની કૃપાને યાદ કરી પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે. પ્રસાદ પ્રાણને પવિત્ર કરનારો. મા-પ્રભુનું સ્મરણ કરાવનારો અને તેવી ભાવના કરવામાં આવે છે. તેનું સ્મરણ પૂ. મા 'આપણે ભોજન માટે નહીં, પણ ભજન માટે આવ્યા છીએ' આ વાક્યથી કરાવતાં રહે છે. સાધકની સ્વાદવૃત્તિને વશ કરીને અત્યાહાર, સ્વાદની પ્રબળવૃત્તિને લઈને પ્રકટતી તન-મનની ચંચળતાને અહીં સહેલાઈથી વશ કરી શકાય છે. અને સ્વાદિષ્ટ ભોજનની ટેવને લીધે થતાં શારીરિક, માનસિક વિઘ્નો દૂર થાય છે. તેથી સાધકના સમય, શક્તિ બચી જાય ને સાધનામાર્ગે આગળને આગળ નિર્વિઘ્ને વિકાસ કરવાનું શક્ય બને છે.

ભોજનબાદ ત્રણ વાગ્યાસુધીનો સમય સાધકો પોતાની રીતે ઉપયોગ કરવામાં સ્વતંત્ર છે. એથી કોઈ કપડાં ધોવામાં, લેખનમાં, વાંચનમાં, પ્રદક્ષિણા કે જપ કરવામાં તેનો સદુપયોગ કરે છે. દિવસે ઊંઘવાની મનાઈ છે. છતાં ભોજન પછી સભાનપણે જાગ્રત રહી વામકુક્ષી કરવાની છૂટ છે. અને તે પણ ગણતરીના શ્વાસો, અથવા મિનિટો હોય છે. વૃદ્ધો, બાળકો અને બિમારોને આરામ કરવાની છૂટ છે.

બપોરના વિશ્રામના સમયમાં કેટલાક સાધકો અધ્યાત્મભાથુ મેળવવા 'યોગતીર્થ'માં પ્રવેશે છે. સાધના અને સ્મરણ-સ્મૃતિનું એક અનેરું સ્થળ 'યોગતીર્થ'નું પૂ. માએ વિશેષજતનસાથે સર્જન

કર્તું છે. પૂ. માએ તેમાં પોતાના પ્રાણને પ્રસ્થાપિત કર્યો છે. કલો કે પોતાના સદ્ગુરુની વસ્તુઓમાં-સ્વરૂપોમાં પૂ. મા પોતે પણ સમરસ બની ગયાં છે. અને એથી 'યોગતીર્થ'ના દર્શન કરતાં સાધક અનુભવે છે કે ગુરુભક્તિ કેવી હોય! પોતાના ગુરુપ્રત્યેના પ્રેમમાં એક પ્રેમી શું ના કરી શકે? તેનું મંગલદર્શન અહીં થાય છે. આ દર્શનથી સાધક પ્રેમ, ભક્તિ, સેવાની પ્રેરણા પ્રાપ્ત કરે છે. અહીંનાં લખાણો તન-મન-પ્રાણને પુલકિત કરે છે. સદ્ગુરુના મહિમાને સમજાવે છે. તેમણે પ્રબોધેલ ઉપદેશની સુખદ સ્મૃતિ થાય છે. 'જીવ જ્યાંથી નીકળ્યો છે-ત્યાં પાછો નહીં પહોંચે ત્યાં-સુધી જન્મ, મરણની ગતિ અટકવાની નથી.' 'જે થવાનું છે તે થઈને જ રહેશે. જે નથી થવાનું તે કોટી ઉપાયે પણ નહિ થાય. પ્રભુની કૃપા સર્વ કાંઈ કરવા સમર્થ છે."

'યોગતીર્થ'માં પ્રભુનું જીવન જોઈને, સંદેશ વાંચીને સમજાય છે કે માનવજીવનમાં પુરુષાર્થ અને પ્રાર્થનાનો સમન્વય કરવાથી અસંભવ કશું જ રહેતું નથી. માનવમાંથી દેવ અને ભગવાનપદે આસીન થઈ શકાય છે.

વિશ્રામનો આ સમય પણ સાધનાત્મક આનંદ અર્પનારો, પ્રેરણાપિયૂષ પાનારો, હિંમત ધરનારો ઠરે છે. 'યોગતીર્થ'ના દર્શન સાર્થક બને છે. 'સ્વર્ગારોહણ'માં આવીને યોગતીર્થના દર્શન ના કરે તો સ્વર્ગારોહણની યાત્રા અધૂરી રહી જાય છે.

બપોરના ત્રણના સમયે ઘંટ વાગે છે. ને મધ્યાહ્નવંદના શરૂ થાય છે. ઐ યોગેશ્વરાય નમઃના મંત્રગાનસાથે પ્રભાતે ચાલેલા તે માર્ગ પર જ ચાલવાનું હોય છે. (વધુ પડતી ગરમી અને વરસાદના સમયે માર્ગ બદલાય છે.) વંદના પછી ભજન-ધૂનનો કાર્યક્રમ

રહે છે. તે પણ સાધકોની સંખ્યા અને પૂ. માની ઈચ્છા પ્રમાણે પ્રાર્થના ખંડ, કુટિયા અથવા 'શ્રી યોગશૈવલ્યમ્'માં થાય છે. આ બેઠકમાં સૌ મુક્તમને ગાન કરે છે. ને પોતાના અંતરના ભાવોને પ્રકટ કરી પ્રભુપ્રત્યે વહેવડાવે છે. તેથી આ કાર્યક્રમમાં સૌ આનંદ અનુભવે છે. ક્યારેક ગાનાર ભાવની ઉન્મત્તતામાં આવતાં સૌને ભાવાત્મક આનંદના પ્રદેશમાં ખેંચી જાય છે. આવા સમયે શ્રી શ્રી ચૈતન્યમહાપ્રભુના સંકીર્તનનું સ્મરણ થઈ આવે છે. કલિયુગના ચંચળ ચિત્તના માનવો માટે આત્મકલ્યાણ અર્થે, શ્રી ચૈતન્યમહા-પ્રભુએ પ્રભુનામનું ગાન, સંકીર્તન જ પ્રબોધેલું 'હરે નામ' અને પોતે પણ એ નામની મસ્તીમાં ભાવસમાધિમાં રહેતાં પ્રભુજીએ કહેલું છે કે, -ભજનવિના ભક્તિ અધૂરી છે.

બપોરના ભોજન પછી પ્રમાદ, આળસ, તમસના શિકાર ના થવાય ને મન પ્રભુસ્મરણમાં સતત જોડાઈ રહે તે માટે પૂ. માએ આ વંદના તેમ જ સંકીર્તનનો કાર્યક્રમ પસંદ કર્યો છે. એની જરૂરિયાત સ્વાનુભવે સાધકો સમજ્યાં છે.

સંકીર્તનના કાર્યક્રમ બાદ સાડા છ સુધી વિશ્રામ હોય છે. તો ક્યારેક આ સમયે શ્રમયજ્ઞ-સેવાયજ્ઞ પણ હોય છે. જેમાં શારીરિક શ્રમ હોય છે. એથી આખા દિવસના બેઠાડુ જીવન પછી કસરત મળે છે. પ્રાણશક્તિ ખર્ચાય ને તેથી પ્રસન્નતા પ્રાપ્ત થાય છે. શરીરથી સત્કર્મ કર્યાનો-પ્રભુપ્રીત્યર્થે કંઈક કાર્ય કર્યાનો સંતોષ પણ મળે છે. સાડા છ વાગ્યે ઘંટ વાગતાં જ પાછા સૌ અન્નપૂર્ણા ધામમાં (રસોડામાં) આવે છે ને સાંજનો સુપાચ્ય આહાર એ જ પ્રાર્થનાભાવ સાથે ગ્રહણ કરે છે.

અત્યારે ભોજન પછી સૌ સાધકો પોતાની રીતે પરસ્પર સત્સંગમાં, ચાલવામાં, હીંચકા ખાવામાં, પ્રદક્ષિણા કરવામાં,

બગીચાના કોઈક એકાંત ખૂણામાં બેસી પ્રાર્થના કરવામાં વ્યતિત કરે છે.

રાત્રે આઠ વાગ્યે ફરી ઘંટ વાગે છે. જે આજના સામૂહિક કાર્યક્રમની અંતિમ બેઠકનો હોય છે. સૌથી પ્રથમ સાયંવંદનામાં મા-પ્રભુની ભાવની ગરબાના રાગમાં ગવાય છે. જેમાં વચ્ચેના બગીચાની ફરતે જ ગાતાં-ગાતાં ચાલવાનું હોય છે. વંદના પૂર્ણ થતાં સાધકોની સંખ્યાનુસાર યોગ્ય સ્થળમાં સત્સંગની બેઠકનો પ્રબંધ થાય છે. આ બેઠક દિવસભરના જ કાર્યક્રમોમાં સૌથી મન-ગમતી, પ્રિય અને સત્સંગની દૃષ્ટિએ સર્વોત્તમ બની રહે છે. કારણ કે પૂ. શ્રી મા આ સમયે ભક્તોને-સાધકોને માટે ખાસ ઉપસ્થિત રહે છે. ને સાધકો અનુભવે છે કે પૂ. શ્રી માની ઉપસ્થિતિથી જ સાધનાના ફલરૂપે પ્રાપ્ત થતા આનંદ, શાંતિની સહજપ્રાપ્તિ થાય છે. આ સમયે કશું જ ના કરીએ ને એકમાત્ર પૂ. શ્રી માનું દર્શન જ કર્યા કરીએ તો તપસ્યાથી વિશુદ્ધ બનેલા તન, મન, પ્રાણમાંથી પ્રકટતા પરમાણુઓનો, દિવ્યાનંદનો અને શાંતિનો સંસ્પર્શ સાધકને સવિશેષપણે પ્રાપ્ત થાય છે. પરિણામે ભક્તના અંતરમાં જાણેઅજાણ્યે પ્રકટેલ વિષયોના, સુખદુઃખના, સંસાર સંમોહના વિચારો વિસ્મૃત થાય છે. મન મા-પ્રભુના સ્મરણમાં જોડાઈ રહે છે.

પણ પૂ. મા જાણે છે કે બધા જ જીવોની સમજ, દિવ્યતા, ગ્રહણ કરવાની શક્તિ, રુચિ તેમ જ આધ્યાત્મિક અવસ્થા સમાન નથી. એથી મંત્રગાન અને સાધકને સભાન-સાવધાન કરનારા પદોનું ગાન કરાવે છે. તે પછી હમણાં તો પૂ. મા લિખિત 'યોગેશ્વર કથામૃત'નું સમજપૂર્વકનું વાંચન થાય છે. જેમાં પૂ. માએ પ્રભુની દિનચર્યાની સુંદર, સ્પષ્ટ અને તટસ્થ નોંધ કરી છે. એ ભગવદ્સ્વરૂપ મહાપુરુષ પોતાને જરૂર ના હોવા છતાં જપ,

પ્રાર્થના, ધ્યાન, લેખનનો લોકહિતાર્થે કરેલ પુરુષાર્થ જાણવા મળે છે. સત્સંગના સમયે થતી પ્રશ્નોત્તરીમાં સાધકો માટેની સવિશેષ કરુણાભાવનો ખ્યાલ આવે છે. આ પ્રશ્નોત્તરી સાધકોની ઘણીબધી સમસ્યાઓનું નીરાકરણ કરનાર, જિજ્ઞાસુની જિજ્ઞાસા સંતોષનાર, સાધનાપંથે, જીવનજંગલે બળધરનાર હોય છે. સાધના પ્રત્યેની ગેરસમજ દૂર કરી સાચી સમજણ આપનાર હોય છે. તો ભક્ત-હૃદયને પોતાના પ્રિયપ્રભુનું ભાવાત્મક દર્શન કરાવનાર પણ છે. આમ 'શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત' સાધકો માટે ખૂબ જ ઉપયોગી દીવાદાંડી સમું છે. પૂ. શ્રી જ્ઞાનસાથે ગમ્મતનું-હાસ્યરસનું ભાથુ પણ એમાં પીરસે છે તેની નોંધ પૂ. શ્રી માએ સુંદર રીતે એમાં કરી છે.

ક્યારેક સાધકોના અનુભવોના વાર્તાલાપો પણ થાય છે. જે અન્યની શ્રદ્ધા અને પ્રેમને વધારનાર પ્રેરક હોય છે.

આજના આ અંતિમ સત્સંગની બેઠકના અંતે દિવસભરની ભૂલોની ક્ષમા અને પૂ. શ્રી માના શ્રી અંકે મસ્તક મૂકી સુખરૂપ નીંદર માણવાની, સ્વપ્નમાં દર્શન પ્રાપ્ત કરવાની પ્રાર્થના થાય છે. 'વંદન કરું પ્રભુ ચરણોમાં આજે, કોટી પ્રણામ કરું પ્રેમે રે...' આ પ્રાર્થના સમયે ભક્ત ભાવના કરે છે કે હે મા-પ્રભુ! આપનાં શ્રી ચરણે આ સંસારનો, સાધનાનો સર્વભાર અર્પણ કરું છું ને નિશ્ચિત બની આપના શ્રી અંકે પરમ સુખ ધરનાર વિશ્રામ કરવા ઈચ્છું છું. આ પ્રકારના ભાવો સાથે પ્રાર્થના પૂર્ણ થતાં દરેક કાર્યક્રમના આરંભ અને અંતમાં થતા નિયમ મુજબના મંત્રગાન સાથે આ કાર્યક્રમ પૂર્ણ થાય છે.

સૌ મા-પ્રભુના શ્રી ચરણોમાં પ્રણામ કરી ભક્તિભાવોનો, પ્રેમરસનો, જ્ઞાનામૃતનો પ્રસાદ પામી તેનો આસ્વાદ માણતાં શાંત

આનંદ સાથે શયન માટે પોતાના નિવાસે પ્રસ્થાન કરે છે. અને સાધકોને આખા દિવસની સાધનાના પ્રભાવે પ્રભુસ્મરણ સહજ બની જતાં પ્રભુનું સ્મરણ પ્રાર્થના કરતાં કરતાં પૂ. માના શ્રી અંકે મસ્તક મૂકી નિદ્રાદેવીના સુખમાં સરી પડે છે.

પૂ. મા સાધકને ફક્ત મોક્ષની, સ્વર્ગપ્રાપ્તિની કે ઈષ્ટદેવની પ્રાપ્તિની જ વાત નથી કરતાં. સાધક આ જગતસાથે સંકળાયેલો છે એ અન્ય પાસેથી ઘણું બધું મેળવે છે. જીવન જીવવા માટે એથી બીજાઓ પ્રત્યેની ફરજરૂપે સેવાયજ્ઞો કરાવે છે. સાધકને માનવ તરીકે જગતના એક સભ્ય તરીકે પણ સભાન બનાવી આદર્શ વ્યવહાર કરવાનો આગ્રહ રાખે છે. જેથી અહીં 'સ્વર્ગી-રોહણ'માં જ્ઞાનયજ્ઞ, જપયજ્ઞ અને સેવાયજ્ઞોનું આયોજન વારંવાર થયાં કરે છે. જે સાધક ઉપરાંત જગતના અન્ય જીવો માટે ઉપકારક, કલ્યાણકારક ઠરે છે.

સવિશેષ દિવસોમાં જેવા કે ૧૫ મી ઓગષ્ટ (પૂ. શ્રી પ્રભુનો પ્રાગટ્યદિન અને ભારતની આઝાદીનો દિન), ૧૩ મી નવેમ્બર (પૂ. શ્રી મા સર્વેશ્વરીનો પ્રાકટ્યદિન) ૧૮ મી માર્ચ (પૂ. શ્રી યોગેશ્વર પ્રભુનો લીલાસંવરણદિન) સમૂહમાં પ્રસંગોચિત ઉત્સવો યોજાય છે. એમાં પણ ૧૫ ઓગષ્ટ ભગવાનની ભક્તિસાથે રાષ્ટ્ર-પ્રત્યેની પણ ભક્તિનું દર્શન થાય છે. રાષ્ટ્રધ્વજ લહેરાવવામાં આવે છે. સંપૂર્ણ સન્માન સાથે વિધિપૂર્વક ધ્વજવંદન, રાષ્ટ્રગીત અને બીજાં દેશભક્તિનાં ગીતો ગવાય છે. રાષ્ટ્રપ્રત્યેની ફરજ યાદ કરવામાં આવે છે.

સ્વર્ગીરોહણમાં આસો અને ચૈત્રમાસની નવરાત્રિ હોય ત્યારે આ વિશિષ્ટ નવેનવ દિવસોમાં જપયજ્ઞનું આયોજન કરાય છે.

જેનો મોટી સંખ્યામાં સાધકો લાભ લે છે. નવેનવ દિવસ શિસ્ત-બદ્ધ કાર્યક્રમ ચાલે છે.

‘સ્વર્ગારોહણ’માં સામૂહિક લોકસેવાના મહાયજ્ઞો પણ પૂ. માની નિશ્રામાં થયા કરે છે. જેમાં નિઃશુલ્ક સર્વરોગ નિદાનયજ્ઞ ને દવા આપવાનો કેમ્પ યોજાય છે. આજુબાજુના ગામડાઓમાં ગરીબ-અસહાય આદિવાસીઓને અનાજવીતરણ કરાય છે. વચ્ચે અર્પણ કરવાનો કાર્યક્રમ મુખ્ય હોય છે. ઉપરાંત આદિવાસી નિવાસી શાળાની ગરીબ બહેનોને (કન્યાઓને) સારો ટકાઉ ડ્રેસ પણ ૨૦૦ જેટલી વિદ્યાર્થીઓને પણ છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી નિયમિત અપાય છે. આ કાર્યક્રમ સાધકોને પુણ્ય કર્મ કરી પ્રભુચરણે તે અર્પી પ્રભુની પ્રસન્નતા કૃપા-પ્રાપ્ત કરવામાં અગત્યની સહાય ધરે છે.

એક અતિ અગત્યની વાત કરું છું. જે સ્વર્ગારોહણમાં રહીને અવાર-નવાર અનુભવી છે જે સાધકો માટે ખૂબ ખૂબ હિતકારક થાય તેવી છે.

સાધક જપ, તપ, પ્રાર્થના, વ્રત ઉપવાસ, સેવા વગેરે સાધનો કરે છે. પણ જ્યારે સાધકના પ્રબળ પ્રારબ્ધને લઈને વિષમકાળમાં દુઃખદ પરિસ્થિતિમાં સાધક મૂકાય અને સાધનામાં અસહ્ય વિઘ્નો આવે ને ઉપર કહ્યા તે અને બીજાં સાધનો આવી પડેલ વિઘ્નોથી બચાવી નથી શકતાં. ત્યારે આ સ્વર્ગારોહણમાં આવનાર સાધકને પૂ. મા એમની પરમ કરુણાભાવને વશ થઈ સાધકના સાધના-પંથને નિવિઘ્ન બનાવે, હિંમત અર્પે ને દેવી મદદથી બળ પૂરે, સહાય કરે છે. જે વિઘ્નમાંથી મુક્ત થતાં સાધકનો ધણો બધો સમય અને શક્તિ મથામણમાં ખર્ચાઈ જાય તો પૂ. માની સહાયથી અલ્પ સમયમાં વિઘ્નથી મુક્ત થઈ સંવેગપૂર્વક સાધનાપંથે આગળ વધી જાય છે.

આમ ‘સ્વર્ગારોહણ’ના વાતાવરણમાં એની દિનચર્યા-કાર્યક્રમથી અને મા-પ્રભુની મદદથી સાધના કેવી સરળ અને સહજ થઈ જાય છે! તે સાધકો આ વાંચનથી કંઈક અંશે સમજી શક્યા હશે. વિશેષ તો અહીં આવીને સાધના કરવાથી જ આ લખાણની સત્યતાની અનુભૂતિ થાય છે.

અહીં બિનજરૂરી રાજકારણની વાતો, તેની ચર્ચા, સમાચાર પત્રો, દૂરદર્શન (ટી.વી.) વગેરે સાધનોદ્વારા જે તે સાધકનો સમય મિથ્યા ચિંતનમાં, વાતોમાં વેડફાતો બચી જાય છે. અને તન, મન, પ્રાણમાં સાધનાના પ્રભાવે પ્રકટેલ અવસ્થામાં વિક્ષેપ પડતો નથી. અને જગતના રાગદ્વેષના સંસ્કારો પણ માનસપર પડતા નથી. એ પણ સાધક માટે આ રીતે હિતકારી છે.

‘સ્વર્ગારોહણ’માં મા-પ્રભુની છત્ર છાયા નીચે વૃક્ષોની શીતળ છાયામાં શુદ્ધ પવિત્ર હવામાં સુખ સાથે સંવેગપૂર્વક સાધના થાય છે. તો સાધકો માટે આ ‘સ્વર્ગારોહણ’તીર્થનો લાભ લેવા જેવો છે. આ સાધના માટેનું સંપૂર્ણ સાનુકૂળ અને સુંદર, રમ્ય સ્થળ હોવાથી અહીં સાધના પ્રસન્નતાપૂર્વક થાય છે.

અંતે અહીંના ગ્રામ દેવી-દેવતા, સ્થાન દેવતા-દેવી (મા-પ્રભુને) પરમશક્તિ મા આદ્યશક્તિને પ્રાર્થના છે કે ‘સ્વર્ગારોહણ’-તીર્થમાં પ્રવેશનાર કે સાધના કરનાર પ્રત્યેક સાધક ઉપર પરમ કૃપાળુ મા-પ્રભુની અસીમ કૃપા ઉતરે એ જ અભ્યર્થના.

નોંધ : કોઈ પણ સ્થાન સાધના માટે શ્રેષ્ઠ અને પ્રેરણાસ્પદ ત્યારે બને છે, જ્યારે ત્યાં કોઈ તપસ્વી સંતપુરુષે નિવાસ કરી એ સ્થાનને તીર્થરૂપ બનાવ્યું હોય છે. તેઓના તપના પરમાણુ તે સ્થાનને તીર્થનું માહાત્મ્ય ધરે છે, અને આ પરમાણુઓ એવા તો

સજીવ અને ચેતનવંતા હોય છે કે તેના પરિસરમાં પ્રવેશતાં જ જાગ્રત સાધકને તેવો અનુભવ થયા વગર રહેતો નથી. સ્થાનની આ ચેતનતા બે પાંચ કે પચ્ચીસ વર્ષની નથી બની રહેતી—સૈકાઓ સુધી એનો પ્રભાવ એકધારો બની રહે છે અને નવા નવા સાધકો ત્યાં ખેંચાઈને આવે છે ને પોતાનું ઈષ્ટિત આત્મિક ધ્યેય સિદ્ધ કરી, એ સ્થાનના મહિમામાં ઓર વધારો કરી જતા હોય છે.

આ ચેતનતા કોઈ એવો ભૌતિક પદાર્થ નથી કે તેને નરી આંખે દેખી શકાય કે સામાન્ય માનવથી સ્પર્શી શકાય. તે છે છતાં ભૌતિક સાધનોથી તેની પ્રતીતિ શક્ય નથી. જે રીતે શરીરમાં આત્મતત્ત્વ છે તેનો સ્વીકાર બધા કરે છે, પણ તે ઈન્દ્રિયગમ્ય નથી. આ ચેતનતા પણ એવી જ સૂક્ષ્મ છે જે કેવળ અનુભવગમ્ય છે. ચતન્તોઽપિ અકૃતાત્માનો નૈનં પશ્યન્તિ અચેતસઃ ।

હિમાલય હજારો વર્ષો થયાં આજે પણ પ્રદૂષણયુક્ત વ્યવહારોની વચ્ચે, પોતાની આધ્યાત્મિક ગૌરવગાથાથી સંપન્ન એવો જ ઊભો છે. પૂ. મા સર્વેશ્વરીના તપના પ્રતાપે અને અનેક સાધકોના નાનામોટા તપશ્ચર્યાયુક્ત અનુષ્ઠાનોએ સ્વર્ગારોહણને પણ સાચા અર્થમાં એક સજીવ તીર્થભૂમિ બનાવી છે. તેથી જ તેને સાધના માટેના ઉત્કૃષ્ટ સ્થાન તરીકે અહીં ઓળખાવાયું છે.

— તંત્રી

શુદ્ધચિત્ત જ

સાચી સાર્વજનિક સેવા કરી શકે

વિનોબાજી

જનસેવા માટે કે સાર્વજનિક કામ માટે આપણે આપણો સમય આપીએ છીએ. આપણી બુદ્ધિ તેમ જ આપણી શક્તિ વાપરીએ છીએ. એ તો બરાબર જ છે, પણ એટલું પૂરતું નથી. જે સેવા કરવા નીકળ્યો છે, તેને માટે એ જરૂરી છે કે તે આની સાથોસાથ પોતાને ચિત્તશુદ્ધ પણ કરતો રહે, નિરહંકાર બનવાની સાધના કરતો રહે. પરોપકાર કે લોકસેવા તેના પરિમાણ પર, તેના વ્યાપ પર નહીં, હૃદયશુદ્ધ પર અને સાચા પ્રેમભાવ પર નિર્ભર છે. એટલા વાસ્તે એમ જ કહેવું પડે છે કે ચિત્તશુદ્ધિ કરવી એ જ સાચી સાર્વજનિક સેવા છે.

જેનું ચિત્ત શુદ્ધ થયું, તેને એમ કહેવું નથી પડતું કે તું જરા તારા ઘરની બહાર પણ જાતો રહે. તે પોતાને પોતાના ઘરમાં જ બંધ કરીને નહીં રાખે. આત્મા સર્વવ્યાપક છે, તેથી ઘરની બહાર જે દુઃખી લોકો છે, એમનો તે અવશ્ય ખ્યાલ કરશે. આ બધું તેને કહેવું નહીં પડે, આપોઆપ જ તેને સૂઝશે. આમ કર્યા વિના તે રહી નહીં શકે. ચિત્તશુદ્ધિ બાદ દેહની અંદર બંધ રહેવું શક્ય જ નથી. દેહના દરવાજા ખોલી નાંખીને બહાર ખુલ્લી હવામાં આવ્યા વિના તેનાથી રહેવાશે નહીં.

આને બદલે ચિત્તશુદ્ધિ થયા વિના અથવા તો તેને માટે પ્રયત્ન કર્યા વિના જો સાર્વજનિક કામનો સ્વાંગ સજવા જઈશું—

અને એવું અનેક લોકો કરે છે—તો તેનાથી દ્વેષ ને અહંકાર ને પક્ષભેદ વગેરે ઊભા થઈ જશે. જે દોષો વ્યક્તિગત જીવનમાં જોવા મળે છે, તે જ દોષો સાર્વજનિક કામમાં પણ પેદા થઈ જશે.

આજના આપણા જાહેર જીવનમાં આવું બધું ઘણું જોવા મળે છે. આપણે જોઈએ છીએ કે આખાં દેશનો કારભાર સંભાળવાની જવાબદારી જેમના માથે છે, જેમની શક્તિ તેમ જ બુદ્ધિ ઉપર આપણે આટલો બધો વિશ્વાસ મૂક્યો હોય છે, તેઓ પણ ક્યારેક ભારે ઈર્ષાળુ, અહંકારી ને ટૂંકી દૃષ્ટિના જણાય છે, અને પરિણામે સમાજને ભારે નુકસાન પહોંચાડે છે. એમનાં કામો ભારે લાંબાં—પહોળાં થતાં રહે છે, પણ તેમાં ઊંડાણ નથી હોતું. તેથી આવા સાર્વજનિક કાર્યની સુગંધ સર્વત્ર ફેલાવી જોઈએ, તે ફેલાતી નથી.

જો કાર્યકરોનું પોતાનું જીવન શુદ્ધ નહીં હોય, તો તેઓ બીજાઓની જીવનશુદ્ધિ કઈ રીતે કરશે? આપણે જો ઈચ્છતા હોઈએ કે આખો સમાજ પ્રેમથી રહે, તો કાર્યકરોનો આપસમાં ભરપૂર પ્રેમ હોવો જોઈએ. આપણે પોતે જો પ્રેમથી રંગાયેલા હોઈશું, તો જ બીજાઓને પણ પ્રેમનો રંગ લગાડી શકીશું.

આમ હું એવા નિર્ણય પર પહોંચ્યો છું કે સાર્વજનિક સેવા માટે આપણે ગમે તેટલો સમય આપીએ, ગમે તેટલી આપણી બુદ્ધિ વાપરીએ, ગમે તેટલી શક્તિ તેમાં લગાડીએ, તેમ છતાં આટલાથી કામ થતું નથી. સેવાનું કામ કરતાં—કરતાં આપણી ચિત્તશુદ્ધિ નિરંતર થતી રહેવી જોઈએ. અને આપણા કામની કસોટી પણ એ જ હોવી જોઈએ.

મારું એમ પણ માનવું છે કે આવો કોઈ જીવનશુદ્ધ કાર્યકર્તા એકલદોકલ જેટલું કામ કરી શકશે, તેટલું કામ મોટી મોટી સંસ્થા દ્વારા પણ નહીં થાય. સંસ્થા ઘણી દોડધામ કરશે, ઘણો બધો ખર્ચ કરશે, અંજલો પણ પેદા કરશે, પરંતુ આટલું કરવા છતાંયે જનતાને જીવન દેવાનું કામ જીવનશુદ્ધ મનુષ્ય જેટલું કરી શકશે, તેટલું સંસ્થા નહીં કરી શકે.

(“કાર્યકર્તા પાથેય” પુસ્તકના સૌજન્યથી)

સ્ત્રી, શુદ્ધ કે પાપી કોઈ પણ હોય, પ્રભુના મંદિરમાં પ્રવેશ કરવાનો સૌને હક્ક છે. એટલે તમારું હૃદયમંદિર પણ સૌને માટે ખુલ્લું રાખજો.

ધ. : ૪૬૩૪૩૧

ઓ. : ૩૬૨૪૩૭

: ૪૮૦૪૨૮

: ૩૬૦૩૭૬

ખેતીની સિચાઈ માટે વિશ્વસનીય એન્જીન

“સત્યવાન” તથા “ચંદન”

૬, ૮ તથા ૧૦ હો. પા.

— બનાવનાર :—

કનેરીયા એન્જીનીયરીંગ વર્ક્સ

૧/૪, ભક્તિનગર ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ એસ્ટેટ, રાજકોટ-૩૬૦૦૦૨

સ્વર્ગારોહણમાં

નવરાત્રિનો જપ-યજ્ઞ સંપન્ન થયો

દર વર્ષની જેમ આ વર્ષે પણ સ્વર્ગારોહણમાં નવરાત્રિ દરમ્યાન જપયજ્ઞનો કાર્યક્રમ સંપન્ન થયો. તેમાં પાંત્રીસ જેટલાં ભાઈબહેનોએ ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લઈ, શક્તિ ઉપાસનાના આ દિવસોમાં મૌન પાળી, વિશેષરૂપે મા જગદંબાની આરાધના કરી.

સાધના માટે સ્વર્ગારોહણની પવિત્ર ભૂમિ ખૂબ સાનુકૂળ છે, જે કે પૂ. માની ઉપસ્થિતિમાં એમાં વિશેષ ચેતના અનુભવાય, તેઓની અનુપસ્થિતિમાં પણ ભાઈ શ્રી અજય કલોલાના સંચાલનનીચે આ શિબિર સફળ રહી.

ભાઈ શ્રી કલ્યાણ અને શ્રી હરિએ પૂ. મા-પ્રભુના જીવનના પ્રેરણાત્મક પ્રસંગો વર્ણવી, તેના કાર્યક્રમને રોચક બનાવ્યો. પૂ. શ્રીનાં પ્રવચનોમાંથી સાધકોને આધ્યાત્મિક બાબતોમાં સારું એવું માર્ગદર્શન પ્રાપ્ત થયું. સમયનો આયોજનપૂર્વક ઉપયોગ કરનાર સાધક જ પ્રભુપંથે આગળ વધી શકે, તે વાત પ. પૂ. યોગેશ્વરજીએ પોતાના પ્રવચનોમાં સમજાવી છે. શિબિરનું જીવન તેની પ્રયોગ-શાળા છે.

રસેશ્વરી

(ગાંધી ચાલુ)

શ્રીયોગેશ્વરજી

આકાશવાણી

ઘટનાચક્ર કેટલું બધું પ્રબળ ગતિથી આશ્ચર્યકારક અથવા આકસ્મિક રીતે આગળ વધતું રહ્યું અને વસુદેવ તથા દેવકીના મંગલમય લગ્નપ્રસંગમાં પરિણમ્યું?

દેવકી અને વસુદેવના આનંદનો અંત ના રહ્યો.

પરંતુ આનંદ-અલબત્ત સાંસારિક આનંદ-ગમે તેટલો અનેરો અથવા અસાધારણ હોય તોપણ આખરે અસ્થાયી ઠરે છે. અનિત્ય એ જેમ પ્રકટે છે તેમ એક વાર પૂર્ણાહુતિએ પણ પહોંચી જાય છે. પ્રકૃતિ આખી જ પરિવર્તનશીલ છે એટલે એના આશ્રયમાં રહીને મેળવેલો આનંદ પણ એકધારો અથવા અપરિવર્તનશીલ ક્યાંથી રહી શકે? હર્ષ ને શોક, પતન અને ઉત્થાન, જન્મ ને મરણ અને લાભહાનિનાં દ્વંદ્વો એમાં એમના અનાદિ અનંત રાસ રમ્યા જ કરે છે અને જીવને એ રાસમાં ઈચ્છા કે અનિચ્છાએ પણ સહભાગી બનવું પડે છે. સંસારમાં શ્વાસ લેનારી પ્રત્યેક વ્યક્તિને માટે એ રાસક્રીડા સ્વાભાવિક છે.

વસુદેવ તથા દેવકી પણ એમાંથી મુક્ત કેવી રીતે રહી શકે?

આનંદની સાથે જ શોક, સુખની સાથે જ દુઃખ અને આશાની સાથે જ નિરાશાજનક ચિંતાનું સામ્રાજ્ય છવાયેલું હતું. એમને એ કટુ સત્યનો સત્વર-લગ્નની પરિસમાપ્તિ પદ્મીની થોડી જ પળોમાં પરિચય થયો.

દેવકીની વિદાય વખતે શંખ, મૃદંગ તેમ જ બીજાં વાદ્યો વાગવા માંડ્યાં.

એથી વાતાવરણ એક વાર ફરીથી ઉત્સવમય બની ગયું.

વિદાય વખતના એ ઉત્સવના આનંદમાં એક પ્રકારની ઊંડી કરુણતા છવાયેલી.

ઉત્સવના એ આનંદમાં કંસ પણ સામેલ થયો.

એના મુખમંડળ પર પોતાની મનોરથસિદ્ધિનો સંતોષ હતો.

વસુદેવ જેવા લોકપ્રિય લોકનાયકને વશ કરીને પ્રજાના વિરોધી વર્ગને વિશ્વાસમાં લેવાનો અને એના ઉદ્ધેરાટને શાંત કરવાનો માર્ગ મોકળો થયેલો માનીને એ અતિશય ઉદ્ધાસમાં આવી ગયો ને પોતાને ભાગ્યશાળી ગણવા લાગ્યો.

એનું મસ્તક મિથ્યાભિમાનથી મદોન્મત્ત બની ગયું.

એને થયું કે પોતાના સરખો સુખી, સમજદાર તથા પરાક્રમી પુરુષ સંસારમાં બીજો કોઈ જ નથી. પોતે કોઈ કલ્યાણકારક ધન્ય ગ્રહનક્ષત્રમાં જન્મ્યો હોવાથી પોતાના બધા જ પાસા પોબાર થતાં કે સવળા પડતા જાય છે! સૌથી પહેલાં પિતા ઉગ્રસેનને કેદ કરીને રાજ્યલક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ કરી અને હવે પ્રજાના રોષને શાંત કરવા વસુદેવ-દેવકીના લગ્નસંબંધના સોનેરી સ્વપ્નને પણ સિદ્ધ કર્યું.

પ્રજાએ જે અદ્ભુત ઉત્સાહથી ઊભરાઈને આ લગ્નોત્સવમાં ભાગ લીધો છે એ જ બતાવે છે ને પુરવાર કરે છે કે પ્રજાનો મનોભાવ બદલાયો છે.

આ સુયોગ કેટલો બધો સુખકારક અને યશપ્રદાયક છે! મારે તો ખરેખર એક કાંકરે બે પક્ષી મર્યા જેવું જ બની ગયું છે!

કંસ એવા એવા અનેક પ્રકારના તર્કવિતર્કમાં ડૂબી ગયો.

દેવકી અને વસુદેવના રથના ઘોડાની લગામ પકડીને એ રથને સુગંધીમય દ્રવ્યોથી સુવાસિત કરેલા, મંડપ તથા ધ્વજ-પતાકાથી અલંકૃત સ્વચ્છ માર્ગ પરથી ઉદ્ધાસપૂર્વક આગળ હાંકવા લાગ્યો ત્યારે એના અંતરમાં આત્મનૃમિનો અર્ણવ ઊછળવા માંડ્યો.

પરંતુ ત્યાં જ એક પ્રતિકૂળ પ્રસંગ બન્યો.

એ પ્રસંગે રંગમાં ભંગ પાડ્યો.

એ અહંકારથી ઉન્મત્ત બનીને થોડોક આગળ વધ્યો ત્યાં જ એકાએક, અત્યંત સ્પષ્ટ એવી આકાશવાણી સંભળાઈ.

એ આકાશવાણીએ એને સંબોધન કરીને કહેવા માંડ્યું :

‘મૂર્ખ કંસ! તું મિથ્યાભિમાનથી મત્ત અથવા મૂઠ બનીને રથને હાંકી રહ્યો છે પરંતુ જેને રથમાં બેસાડીને લઈ જાય છે એ જ સ્ત્રીના આઠમા સંતાનના હાથે તારું મૃત્યુ થશે. તે સંતાન તારે માટે કાળરૂપ બની રહેશે.’

આકાશવાણીનો અર્થ એકદમ સ્પષ્ટ હતો. એ સંબંધી કોઈ શંકાકુશંકાને માટે અવકાશ ન હતો.

એ અમંગલ વાણી સાંભળીને કંસ વિચારમાં પડીને ભયભીત અથવા સાશંક બની ગયો.

એની કાયા કંપવા લાગી, અને આંખ લાલ બની ગઈ.

એનું ચિત્ત ચગદોળે ચઢ્યું ને ક્રોધે ભરાયું.

વસુદેવ અને દેવકી પણ એ અશુભ પ્રસંગથી વિચારમાં પડ્યાં.

એમના વિસ્મયનો પાર ન રહ્યો.

અનંત આનંદના અવસરપર આ એકાએક શું થયું ને શા માટે થયું તેની તેમને સમજ ના પડી.

અત્યારે આવી આકાશવાણીની આવશ્યકતા જ ક્યાં હતી?

પરંતુ પ્રત્યેક પ્રસંગ પોતે માની લીધેલી આવશ્યકતા અથવા અનાવશ્યકતા પ્રમાણે થોડો જ બને છે? જીવનમાં મોટા ભાગના પ્રસંગો તો પોતાની મેળે, કોઈ પણ પ્રકારની પૂર્વસૂચના સિવાય જ બનતા હોય છે.

વસુદેવ તેમ જ દેવકીને આકાશવાણીની એ ઘટના જરા પણ ના ગમી.

અને કંસને પણ એમાં પોતાના અંતકાળનો સ્વાભાવિક રીતે જ ઉલ્લેખ હોવાથી ના ગમી.

એ ત્રણેની વિચારસરણી અલગ અલગ હતી, તોપણ કોઈએ એને અભિનંદનીય ના ગણી.

કંસના કુદ્ધ મનમાં ભાતભાતના વિચારો દોડવા લાગ્યા.

(ક્રમશઃ)

કથી કથી ક્રિયાઓ કરવી ઉચિત નથી.

૧. પ્રયોજન વિના વેર કરવું.
૨. હાથ વડે નદી તરવી.
૩. પૂર્ણ બળ વિના મહાન કાર્ય આરંભવું.
૪. નિષ્પ્રયોજન વ્યર્થ ચેષ્ટા કરવી.

* ક્રિયાયોગ *

ક્રિયાયોગ છેલ્લાં કેટલાંક વરસોમાં વિશેષ પ્રચલિત થયો છે. યોગમાર્ગના પરમ પુરસ્કર્તા પૂર્ણયોગીપ્રવર મહર્ષિ પતંજલિએ પોતાના યોગદર્શનના સાધનપાઠના પ્રથમ સૂત્રમાં એ શબ્દપ્રયોગ કરતાં લખ્યું છે કે તપ, સ્વાધ્યાય તથા ઈશ્વર-પ્રણિધાન ક્રિયાયોગ કહેવાય છે. એટલે કે બીજી ભાષામાં કહીએ તો, તપની ગંગા, સ્વાધ્યાયની યમુના તથા ઈશ્વર-પ્રણિધાનની સરસ્વતીનો ક્રિયાયોગમાં સમાવેશ થાય છે. તપમાં યમ તથા નિયમનો, વિવિધ વ્રતોનો, આસન, પ્રાણા-યામ, ધારણા, ધ્યાન, સમાધિનો અને ઈન્દ્રિયોના ને મનના સંયમના ભ્યાસક્રમનો સમાવેશ કરી શકાય. એ દ્વારા તન, મન, વચનનો સંયમ અને એમની નિર્મળતા કે ઉદાત્તા સહજ બને છે. ઈશ્વરપ્રણિધાન એટલે ઈશ્વરની અચળ શ્રદ્ધા, ભક્તિ, મંત્રજપ, પ્રાર્થનાદિ. એમાં સદ્ગુરુનો સમાવેશ પણ કરી શકાય. સદ્ગુરુની શિક્ષાદીક્ષાને પણ સ્થાન અપાય. સ્વાધ્યાયને શાસ્ત્રોનું અધ્યયન, આત્મવિચાર, પરમાત્મવિચાર કહી શકાય. એટલે જ્ઞાન. આત્મજ્ઞાન. ક્રિયાયોગથી મન નિર્મળ બને છે, સાત્ત્વિક થાય છે, ઉદાત્તા ધારણ કરે છે અને સમાધિ માટે તૈયાર બને છે. ક્લેશોની શાંતિ થાય છે. અવિદ્યા, અસ્મિતા, રાગ-દ્વેષ, અભિનિવેશ એ પાંચ ક્લેશો દૂર થાય છે. સ્વરૂપનો સાક્ષાત્કાર થાય છે. ક્રિયાઓનો અને જીવનધારણ-રૂપી કલ્યાણકારક પરમક્રિયાનો પરમાત્માની પરમચેતના સાથે સંપર્ક કરાવે છે. જીવનને ધન્ય બનાવે છે. ક્રિયાયોગ એ યોગની આચારસંહિતા છે.

યોગેશ્વરજી

* ઈશ્વર માટે તન્મયતા *

ઈશ્વર પ્રાપ્તિ સહેલી નથી. મનની ચંચળતા ના મટે, બ્રહ્મચર્ય ના પળાય, તેમ જ ઈન્દ્રિયોના પદાર્થોમાં આસક્તિ કાયમ રહે, ત્યાંસુધી ઈશ્વર તો શું, ઈશ્વરપ્રેમ કે ભક્તિ પણ હજારો ગાઉ દૂર જ રહે છે. ઈશ્વર પ્રાપ્તિને માટે સૌથી મોટી જરૂરિયાત હૃદયની પવિત્રતાની છે. કામ ને ક્રોધ, દંભ ને દેહાભિમાન, લૌકિક ધન અને માન તેમ જ શરીરની આસક્તિ, એ સૌને હૃદયમાંથી પહેલાં દૂર જ કરીને સત્ય ને નિખાલસતા, પ્રેમ ને દયા કે ક્ષમા તેમ જ આચાર ને વિચારની પવિત્રતાને સ્થાન આપવું પડે છે. આની સાથે સાથે મનને ઈશ્વરમાં તન્મય બનાવવું પડે છે. કેમ કે તન્મયતા વિના કોઈ વસ્તુ મળી શકતી નથી. ખાસ કરીને આધ્યાત્મિક માર્ગમાં પ્રાર્થના જપ કે નામસ્મરણ તેમ જ ધ્યાન જેવી ક્રિયાઓ એવી તન્મયતાને સિદ્ધ કરી દે છે. તન્મયતાનું સાચું સ્વરૂપ શું છે? જે વસ્તુમાં તન્મયતા થાય છે તે જ વસ્તુનો વિચાર મનમાં રહે છે. ઈન્દ્રિય તેમ જ પ્રાણમાં રહે છે ને છેવટે મનુષ્ય તન્મય કરનાર પદાર્થના રૂપમાં પલટાઈ જાય છે. આવી તન્મયતા ક્રમે ક્રમે ને લાંબા કાળના એકધારા અભ્યાસથી આવી શકે છે. મનની ચંચળતા ધીરે ધીરે ઓછી થતી જાય, આસક્તિના અનેક બંધનો હળવા થાય ને વિવેકથી એક ઈશ્વરને જ પ્રેમ કરવા યોગ્ય સમજીને માણસ તેમાં આસક્ત બને ત્યારે તન્મયતા આવે છે.

યોગેશ્વરજી